

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ Ν.Ο.Π.Ε ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

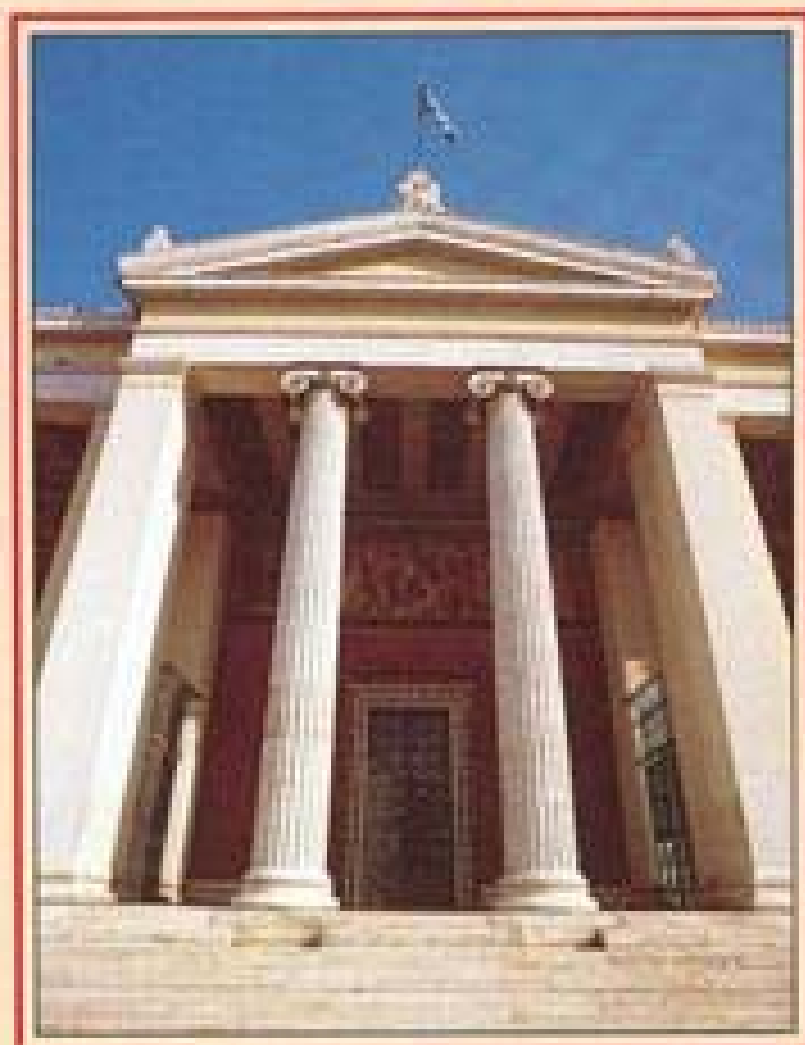
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

ΜΑΘΗΜΑ:

ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ:

Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ - Σ. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΑΗ ΔΗΜΗΤΡΑ Α.Μ. 134020050070

ΑΘΗΝΑ 2007

Δ ΕΞΑΜΗΝΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η παιδεία ως θεμελιώδες συνταγματικό δικαίωμα	3
Παιδεία: ορισμός – έννοια – διακρίσεις	4
Η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος παιδείας	4
Η ανώτατη εκπαίδευση ως κρατικό μονοπώλιο	5
Αυτοδιοίκηση πανεπιστημίων και όρια κρατικής επέμβασης	5
Η ακαδημαϊκή ελευθερία	6
Τα συνταγματικά δικαιώματα των φοιτητών	7
Αρχή ίσης μεταχείρισης των φοιτητών	8
Συμμετοχή και εκπροσώπηση των φοιτητών	8
Ελευθερία γνώμης και πανεπιστημιακό άσυλο	10
Ελευθερία επιστημονικής έρευνας	11
Άλλα δικαιώματα φοιτητών	12
Περιορισμοί της ακαδημαϊκής ελευθερίας	13
Το πανεπιστήμιο στο πλαίσιο της Ε.Ε.	15
Συμπεράσματα	18
Περίληψη – summary	19
Νομολογία	20
Βιβλιογραφία	27

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΩΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ

Ο Πλάτωνας υιοθέτησε την ετυμολογική ερμηνεία σύμφωνα με την οποία ο όρος *αλήθεια* προέρχεται από το στερητικό «α» και τη λέξη «λήθη». Υπ' αυτήν την έννοια *αλήθεια* είναι η άρση της λήθης, η αποκατάσταση της μνήμης, η ανάμνηση. Έτσι, αν η γνώση έχει ως στόχο τη σύλληψη της αλήθειας, τότε στοχεύει στην άρση της λήθης. *Γνωρίζω, με άλλα λόγια, σημαίνει ξαναθυμάμαι.*

Διατυπώνοντας αυτές τις απόψεις ο Πλάτωνας, τόνισε τη σπουδαιότητα της γνώσης θέτοντάς την ως προϋπόθεση της αλήθειας. Προκειμένου, λοιπόν, να οδηγηθεί κανείς στην αλήθεια, οφείλει προηγουμένως να γνωρίσει, να παιδευτεί, να εκπαιδευτεί. Ακριβώς αυτούς τους σκοπούς επιτελεί η παιδεία που από τα χρόνια της αρχαιότητας αποτέλεσε ένα από τα πιο χρήζοντα προς ρύθμιση ζητήματα -εκ μέρους των ανωτάτων φορέων της πολιτείας-.

Η παιδεία αποτελώντας ένα μείζον θέμα κάθε σύγχρονης έννομης πολιτείας, υπήρξε αντικείμενο συνταγματικής ρύθμισης ώστε να θωρακιστεί με τον πλέον ασφαλή τρόπο. Υπό αυτήν την έννοια, πρόκειται για ένα θεμελιώδες δικαίωμα που επιπλέον ανήκει στον κατάλογο των συνταγματικώς κατοχυρωμένων δικαιωμάτων.

Στη σύγχρονη έννομη τάξη, η διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν είναι απλά «ιδιωτική υπόθεση» αλλ' αποτελεί κρατικό σκοπό. Σε αντίθεση προς το παλαιό κράτος αποχής, στο σύγχρονο συνταγματικό πλαίσιο τα συνταγματικά δικαιώματα τελούν υπό την εγγύηση του κράτους. (Σ άρθρ.25 παρ. 1). Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων βαίνει παράλληλα προς τη μεταβολή του κράτους, από κράτος αποχής σε προστατευτικό κράτος δικαίου. Σύμφωνα με τη συνταγματική επιταγή, όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιση άσκησή τους. Το Σύνταγμα καθιερώνει την έννομη τάξη του κοινωνικού ανθρωπισμού. Καθιερώνει την αρχή του σεβασμού της ανθρώπινης αξίας στην απόλυτη μορφή της. Όχι μόνο το κράτος αλλά και κάθε παράγοντας της έννομης τάξης υποχρεούται να σέβεται, δηλαδή να μην παραβιάζει την ανθρώπινη αξία και τα θεμελιώδη δικαιώματα.

Μάλιστα με τη συνταγματική αναθεώρηση του έτους 2001, το άρθρο 25 παρ. 1 θέτει ως κρατική αποστολή τη διασφάλιση όχι μόνο της ανεμπόδιστης, αλλά και της αποτελεσματικής άσκησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, εντείνοντας ακόμη περισσότερο την κρατική υποχρέωση για προστασία των ατομικών δικαιωμάτων. Κάθε κρατικό όργανο αποτελεί κατά το Σύνταγμα εγγυητή της άσκησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων από κάθε φορέα. Η συνταγματική επιταγή απευθύνεται σε όλα τα κρατικά όργανα, προστατεύει όλους τους φορείς και αναφέρεται όχι απλά και μόνο στην άσκηση, αλλά στην ακώλυτη, την ανεμπόδιση άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η προστατευτική υποχρέωση δεν έχει ως αποδέκτες τους ιδιώτες. Το κράτος όμως δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης (Σ άρθρ.25 παρ. 4). Η σε βάρος των ιδιωτών προστατευτική υποχρέωση απαιτεί τη μεσολάβηση του νόμου.

Όσον αφορά την εξασφάλιση του ανθρώπου, η αντιμετώπιση του Συντάγματος είναι περιπτώσιολογική. Βασικά αρκείται στη διατύπωση μερικών γενικών εκφράσεων. Εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση του άρθρου 16 παρ. 4, όπου το Σύνταγμα ορίζει ρητά ότι: «Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της, στα κρατικά εκπαιδευτήρια». Ο κοινωνικός ανθρωπισμός λοιπόν, σαν συνταγματικοπολιτικό σύστημα συνδέεται με την ίδια την προστασία και την εξασφάλιση του ανθρώπου. Η πραγματική και ανεμπόδιση άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων προϋποθέτει την εξασφάλιση όλων εκείνων των υλικών και άλλων στοιχείων που κατοχυρώνουν την ουσιαστική απόλαυσή τους. Η πορεία από την προστασία στην εξασφάλιση, αποτελεί αναπότρεπτη ιστορική διαδικασία στην οποία το Σύνταγμα κατέχει ιδιαίτερη θέση.

ΠΑΙΔΕΙΑ: ΟΡΙΣΜΟΣ – ΕΝΝΟΙΑ - ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Παιδεία με την ευρύτερη έννοια του όρου είναι η καλλιέργεια του ανθρωπίνου πνεύματος. Περαιτέρω ο όρος «παιδεία» γίνεται αντιληπτός υπό δύο έννοιες, την ουσιαστική και την τυπική. Με την ουσιαστική έννοια, ο όρος «παιδεία» αναφέρεται σε πνευματικά αγαθά, στο ουσιαστικό περιεχόμενο της παιδείας ενώ με τη διαδικαστική-τυπική έννοια, αναφέρεται στη διαδικασία μέσα από την οποία παρέχεται η παιδεία. Με τη στενότερη έννοια σημαίνει την «εκπαίδευση» ή και το εκπαιδευτικό σύστημα. Με τη στενότερη αυτή έννοια χρησιμοποιείται κυρίως ο όρος «παιδεία» από τον συντακτικό νομοθέτη. Η συνταγματική προστασία της παιδείας αφορά και τις δύο αυτές έννοιες. Η παιδεία προστατεύεται από τον συντακτικό νομοθέτη και ως «ουσία», ως εκπαιδευτική ύλη και ως διαδικασία, ως εκπαιδευτικό δηλαδή σύστημα.

Ο όρος «παιδεία» εκφράζει τη γνώση αλλά και τη διαδικασία μετάδοσής της. Στην αναζήτηση και την κατοχή της γνώσης αναφέρεται η «επιστήμη» και η «έρευνα». Στη μετάδοση της γνώσης αναφέρεται η «διδασκαλία». Επομένως επιστήμη, έρευνα και διδασκαλία αποτελούν μερικότερες πλευρές της παιδείας ως γνωσιολογικού φαινομένου.

Ανάλογα με τον φορέα που την παρέχει, η παιδεία διακρίνεται σε δημόσια και ιδιωτική. Δημόσια είναι η παρεχόμενη από το κράτος (κρατική παιδεία) ή από άλλους δημόσιους εκπαιδευτικούς φορείς, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (δημοτική παιδεία), νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (πανεπιστήμια κλπ). Η παιδεία διακρίνεται επίσης σε κατώτερη, μέση και ανώτερη (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια). Στον πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο χώρο το Σύνταγμα επιτρέπει τη συνύπαρξη δημοσίων και ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων. Όσον αφορά την ανώτατη παιδεία, ο συντακτικός νομοθέτης επιτρέπει την ίδρυση και λειτουργία μόνο δημοσίων ανωτάτων σχολών.

Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Στην παιδεία αναφέρεται ρητά το Σύνταγμα στο άρθρο 16 παρ. 2 ορίζοντας ότι: « η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες». Η παιδεία υπήρξε ανέκαθεν τομέας που ιδιαίτερα προσήλκυσε το κρατικό ενδιαφέρον. Με την παραπάνω διάταξη το ισχύον Σύνταγμα αναγνωρίζει ρητά το ενδιαφέρον αυτό και ανάγει την παιδεία σε βασική αποστολή του κράτους.

Όπως προκύπτει από τη συνταγματική διάταξη, το δικαίωμα παιδείας αναγνωρίζεται υπέρ των Ελλήνων πολιτών. Φορείς του δικαιώματος είναι φυσικά πρόσωπα, εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενοι κλπ, αλλά και νομικά πρόσωπα και ενώσεις προσώπων.

Παράλληλα ο συντακτικός νομοθέτης καθιερώνει την αρχή της υποχρεωτικής φοίτησης ορίζοντας ότι «τα έτη της υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα». Επομένως, η παιδεία -κατά τα πρώτα της τουλάχιστον στάδια- δεν αποτελεί μόνο δικαίωμα αλλά και υποχρέωση.

Η παιδεία αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα συνταγματικά διαμορφωμένου κοινωνικού δικαιώματος. Το ισχύον Σύνταγμα αναγνωρίζει το δικαίωμα παιδείας και ως εξασφαλιστικό/ διεκδικητικό δικαίωμα. Όλοι οι Έλληνες πολίτες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας σε όλες τις βαθμίδες της στα κρατικά εκπαιδευτήρια (άρθρ.16 παρ. 4). Το κράτος ενισχύει τους σπουδαστές που διακρίνονται καθώς και αυτούς που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία ανάλογα με τις ικανότητές τους. Η παιδεία αποτελεί το μόνο κοινωνικό δικαίωμα του οποίου το εξασφαλιστικό περιεχόμενο κατά τρόπο κατηγορηματικό κατοχυρώνεται συνταγματικά. Συνεπώς, η παιδεία κατοχυρώνεται στο ελληνικό Σύνταγμα ως *κοινωνικό αγαθό*.

Η ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΩΣ ΚΡΑΤΙΚΟ ΜΟΝΟΠΩΛΙΟ

Ο συντακτικός νομοθέτης προβλέπει την παροχή εκπαίδευσης σε διάφορες βαθμίδες και ιδιαίτερα ρυθμίζει την ανώτατη εκπαίδευση (άρθρ.16 παρ. 5 και 6). Ο χαρακτήρας της ανώτατης εκπαίδευσης διαφέρει σημαντικά από τις άλλες βαθμίδες, τόσο ως προς το περιεχόμενο των σπουδών, όσο και ως προς τους όρους παροχής. Ο συντακτικός νομοθέτης ειδικά αναφέρεται και αναγνωρίζει τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Τα συνταγματικά δικαιώματα εφαρμόζονται στη γενικά κυριαρχική σχέση κράτους-πολίτη αλλά και στις μερικότερες σχέσεις και θεσμούς, όπως τα πανεπιστήμια. Η εφαρμογή των συνταγματικών δικαιωμάτων στον πανεπιστημιακό χώρο έχει ιδιαίτερη σημασία και διαμορφώνει τη δημοκρατική δομή του σύγχρονου πανεπιστημίου. Τα ΑΕΙ αποτελούν μερικότερους χώρους μέσα στους οποίους ασκούνται συνταγματικά δικαιώματα- από τους διδάσκοντες, τους διδασκόμενους, το διδακτικό προσωπικό)- τα οποία και προσαρμόζονται θεσμικά κατά το μέτρο που επιβάλλεται από την αιτιώδη συνάφεια.

Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση (άρθρ.16 παρ. 5 εδ. α). Η σύσταση ανωτάτων σχολών από ιδιώτες απαγορεύεται (άρθρ.16 παρ. 8 εδ. β). Ο συντακτικός νομοθέτης επανειλημμένα και ρητά θεσπίζει «κρατικό μονοπώλιο» της ανώτατης παιδείας με την έννοια ότι μόνο το κράτος μπορεί να προβεί στην ίδρυση πανεπιστημίων. Σε αντίθεση με τους άλλους εκπαιδευτικούς χώρους στους οποίους επιτρέπεται η ίδρυση ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων και η συνύπαρξή τους με τα κρατικά, στον χώρο της ανώτατης παιδείας αναγνωρίζεται και επιτρέπεται η λειτουργία μόνο κρατικών πανεπιστημίων. Δεν είναι επομένως δυνατή η ίδρυση στη χώρα με οποιαδήποτε μορφή ή ονομασία «ιδιωτικών πανεπιστημίων». Δεν είναι επίσης δυνατή η ίδρυση και λειτουργία, με οποιαδήποτε μορφή « παραρτημάτων» ή «τμημάτων αλλοδαπών» πανεπιστημίων, η οποία θα οδηγούσε στην καταστρατήγηση της συνταγματικής απαγόρευσης. Ωστόσο, η απαγόρευση συστάσεως ιδιωτικών πανεπιστημίων στην Ελλάδα δε σημαίνει ότι απαγορεύεται να αναγνωριστούν στη χώρα οι σπουδές και οι ακαδημαϊκοί τίτλοι αλλοδαπών ιδιωτικών πανεπιστημίων. Στο πλαίσιο μάλιστα της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, η αναγνώριση αυτή επιβάλλεται από το ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο.

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΟΡΙΑ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ

Όλες οι ανώτατες σχολές συνιστώνται και λειτουργούν ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή τμήματα τέτοιων προσώπων. Η διαρκώς επεκτεινόμενη στη χώρα μας αναδιοργάνωση δημοσίων υπηρεσιών ή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (συνήθως ανώνυμες εταιρείες) δεν είναι επιτρεπτή στην περίπτωση των ανωτάτων σχολών. Πρόκειται για τη μόνη περίπτωση στην οποία το Σύνταγμα επιβάλλει ρητά τη μορφή του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου.

Επιπλέον όλες οι ανώτατες σχολές ιδρύονται και λειτουργούν ως ιδρύματα δημοσίου δικαίου ή ως τμήματα τέτοιων ιδρυμάτων. Με αυτόν τον τρόπο, το Σύνταγμα τονίζει ότι ο κεντρικός σκοπός του πανεπιστημίου είναι η διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και παροχής ανώτατης παιδείας στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο.

Οι στόχοι αυτοί εξυπηρετούνται μέσω της αυτοδιοίκησης των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Το Σύνταγμα του 1952 όρισε για πρώτη φορά ότι τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα «αυτοδιοικούνται». Το ισχύον Σύνταγμα χαρακτηρίζει μάλιστα τα ΑΕΙ ως «πλήρως αυτοδιοικούμενα».

Αυτοδιοίκηση σημαίνει την άσκηση διοικητικών αρμοδιοτήτων από διοικητική μονάδα που βρίσκεται εντός του σώματος των «άμεσων» κρατικών υπηρεσιών και είναι οργανωμένη ως ξεχωριστό νομικό πρόσωπο που ορίζει μόνο του τα πρόσωπα που το διοικούν. Η έννοια της

αυτοδιοίκησης είναι συνυφασμένη με την έννοια της νομικής προσωπικότητας με την αντίληψη ότι η αναγνώριση της τελευταίας συνεπάγεται την πρώτη.

Η ανώτατη παιδεία επομένως δεν είναι «κρατική παιδεία». Επιδιώκεται έτσι με την οργανωτική αυτή μορφή η εξασφάλιση της ελευθερίας της ανώτατης εκπαίδευσης από το κράτος και της αποφυγής των αρνητικών επιδράσεων που κατά την κρίση του συντακτικού νομοθέτη θα μπορούσε να έχει η λειτουργία των ιδιωτικών πανεπιστημίων. Ορθά ο συντακτικός νομοθέτης δεν αρκείται στην αναφορά της αυτοδιοίκησης, αλλά τονίζει τον χαρακτήρα της ως «πλήρους». Θέλει έτσι να εξάρει την ανεξαρτησία του πανεπιστημίου από το κράτος αλλά και από οποιονδήποτε άλλο παράγοντα μέσα ή έξω από το πανεπιστήμιο. Σκοπός του συντακτικού νομοθέτη δεν είναι μόνο η αντιμετώπιση των κρατικών επεμβάσεων.

Η ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ. 1 εδ. α : « Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες, η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του κράτους ». Το β εδάφιο του άρθρου 16 παρ. 1 κατοχυρώνει την ακαδημαϊκή ελευθερία. Όπως ορίζει η διάταξη αυτή : «Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από το καθήκον της υπακοής στο Σύνταγμα». Συνεπώς, ακαδημαϊκή ελευθερία είναι η ελευθερία της επιστήμης, της έρευνας και της διδασκαλίας ασκούμενες πάντοτε στο πλαίσιο των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Με βάση την κατοχύρωση της ελευθερίας αυτής διαμορφώνονται και άλλα δικαιώματα για τους φοιτητές όπως αναπτύσσονται παρακάτω.

Φορείς της ακαδημαϊκής ελευθερίας οι φοιτητές και οι σπουδαστές. Από τη διάκριση σχολείου και πανεπιστημίου προκύπτει όχι μόνο η διάκριση σχολικού και πανεπιστημιακού δασκάλου, αλλά και μαθητή και φοιτητή. Η προέχουσα θέση της έρευνας στο πανεπιστήμιο (η οποία αποτελεί την ειδοποιό διαφορά του προς το σχολείο) και η αλληλοσύνδεση έρευνας και διδασκαλίας (με αυτή τη σειρά που ακολουθείται , όχι τυχαία, και από το Σύνταγμα στο άρθρο 16) προϋποθέτει και δημιουργεί όχι μόνο έναν ελεύθερο ερευνητή-δάσκαλο που είναι εντελώς διαφορετικός από τον ελεγχόμενο δάσκαλο του σχολείου, αλλά και αντίστοιχα διαφορετικό δέκτη (τον φοιτητή) που είναι συγχρόνως, ως έναν βαθμό, και συνεργάτης στην έρευνα και τη διδασκαλία.

Από τη διαπίστωση αυτή προκύπτουν συμπεράσματα για τα κριτήρια επιλογής και τις μεθόδους διδασκαλίας και αξιολογήσεως της επιδόσεως των φοιτητών, καθώς και συνέπειες για τους όρους εργασίας και διαβιώσεως των φοιτητών και εξοπλισμού του πανεπιστημίου. Δεν προκύπτουν όμως συμπεράσματα που λησμονούν ότι ο κύριος σκοπός του φοιτητή είναι να μάθει και το κύριο δικαίωμά του είναι το δικαίωμα μαθήσεως και φοιτήσεως. Το δικαίωμα αυτό έχει την έννοια τόσο της ελεύθερης επιλογής επιστήμης και πανεπιστημίου (στο πλαίσιο των αντικειμενικών δυνατοτήτων), καθώς και παρακολούθησης των μαθημάτων, όσο και την έννοια της απόκτησης γνώσεων και προπάντων της εξάσκησης στην ικανότητα του συλλογισμού, της κριτικής και της έρευνας. Οσοδήποτε μαζικά κι αν έχουν γίνει τα πανεπιστήμια, δεν μπορούν να απαρνηθούν αυτόν τον σκοπό χωρίς να απαρνηθούν τον εαυτό τους και τον λόγο ύπαρξής τους. Ο φοιτητής οφείλει βέβαια να συμβάλλει στην επιτυχία των σκοπών του πανεπιστημίου, αλλά ο κύριος σκοπός του είναι περισσότερο να πάρει παρά να δώσει, να ωφεληθεί παρά να ωφελησει. Ο λόγος γι' αυτό είναι ότι ο φοιτητής, όσο ευφυής κι αν είναι έρχεται στο πανεπιστήμιο για να αποκτήσει ό,τι αυτός δεν έχει ακόμη, ενώ οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι κατέχουν ήδη, δηλαδή γνώση και πείρα. Επίσης ο φοιτητής είναι συνήθως περαστικός από το πανεπιστήμιο (κατά κανόνα το εγκαταλείπει μετά το πτυχίο του) ενώ οι καθηγητές είναι μόνιμα απασχολημένοι με την έρευνα και τη διδασκαλία στα πλαίσια του πανεπιστημίου. Δεν είναι, λοιπόν, νοητή ισότητα διδασκόντων και διδασκόμενων.

Από τη διαπίστωση αυτή προκύπτει ότι το περιεχόμενο της ακαδημαϊκής ελευθερίας του φοιτητή είναι πολύ πιο περιορισμένο από εκείνο των πανεπιστημιακών δασκάλων. Αυτό

αφορά κυρίως την έρευνα την οποία ο φοιτητής δεν μπορεί να ασκήσει αυτοδύναμα και για την οποία δεν έχει επομένως αξίωση. Αλλά και στη διδασκαλία μιας επιστήμης, που ο φοιτητής δε γνωρίζει ακόμη, δεν μπορεί εύλογα να αξιώσει συμμετοχή ή δικαίωμα συγκαθορισμού του περιεχομένου και της μεθόδου της ή σύμπραξης με αποφασιστική ψήφο στην κατάρτιση του προγράμματος σπουδών. Επίσης δεν μπορεί να συμπράττει αποφασιστικά ή έστω συμβουλευτικά στην εκλογή του ερευνητικού-διδασκτικού προσωπικού, να έχει σημαντική ή καν αποφασιστική συμμετοχή στην εκλογή και λειτουργία των πανεπιστημιακών οργάνων. Η σύμπραξη των φοιτητών αφορά κυρίως τη διαμόρφωση της φοιτητικής ζωής.

Τα συμπεράσματα αυτά δεν προκύπτουν από την προσήλωση σε παραδεδομένα σχήματα και προνόμια ούτε από δυσπιστία στην ικανότητα και οξύνοια της νέας εκάστοτε γενιάς. Αντίθετα, απορρέουν από την προσανατολισμένη προς το Σύνταγμα σκέψη, ότι ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί το πανεπιστήμιο πρέπει να εξασφαλίζει και να προάγει -και όχι να παρεμποδίζει- την εκπλήρωση των σκοπών του, δηλαδή της ανάπτυξης της επιστημονικής έρευνας και διδασκαλίας.

ΤΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Η ανεξαρτησία του πανεπιστημίου βαίνει παράλληλα προς την ανεξαρτησία του διδασκτικού του προσωπικού. Ο συντακτικός νομοθέτης αναφέρεται στους καθηγητές των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και στο υπόλοιπο διδασκτικό προσωπικό. Τα σχετικά με την κατάσταση όλων αυτών των προσώπων

καθορίζονται από τους οργανισμούς των οικείων ιδρυμάτων (άρθρ.16 παρ. 6 εδ. γ). Οι καθηγητές των ΑΕΙ είναι δημόσιοι λειτουργοί. Ο συντακτικός νομοθέτης επομένως τους διαχωρίζει από τους δημοσίους υπαλλήλους αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα γι' αυτούς ένα ειδικό status, μία ιδιαίτερη θέση. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην αναγνώριση του έργου των καθηγητών των ΑΕΙ και την προάσπιση της ακαδημαϊκής ελευθερίας της οποίας η υλοποίηση προϋποθέτει την προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία των καθηγητών των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Από την άλλη πλευρά, οι φοιτητές, μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας, αποτελούν σημαντικό και πολυάριθμο τμήμα της. Ο φοιτητής συνδέεται με το πανεπιστήμιο με ειδική σχέση δημοσίου δικαίου, η οποία ιδρύεται με την εγγραφή και λύεται με την αποφοίτηση. Στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής αυτής σχέσης εφαρμόζονται τα συνταγματικά δικαιώματα. Τα ΑΕΙ αποτελούν χώρο μέσα στον οποίο οι φοιτητές ασκούν συνταγματικά δικαιώματα σύμφωνα και μη προς την εκπαίδευση. Τα συνταγματικά δικαιώματα των φοιτητών ασκούμενα στον πανεπιστημιακό χώρο προσαρμόζονται θεσμικά και περιορίζονται μόνο κατά το μέτρο που επιβάλλεται από την αιτιώδη συνάφεια. Το δικαίωμα εκπαίδευσης συγκεκριμένου φοιτητή, στρεφόμενο προς συγκεκριμένο εκπαιδευτικό ίδρυμα, δεν αναφέρεται στην παροχή εκπαίδευσης γενικά και αόριστα, αλλά στην παροχή εκπαίδευσης συγκεκριμένου γνωστικού αντικείμενου. Τα δικαιώματα των φοιτητών ασκούμενα στον πανεπιστημιακό χώρο, συνιστούν «μικτά» δικαιώματα, τα οποία διέπονται από τις ρυθμίσεις του άρθρου 16 και τις σχετικές συνταγματικές διατάξεις.

ΑΡΧΗ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Στην κατηγορία των συνταγματικών δικαιωμάτων ανήκουν, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι των φοιτητών (φοιτητικοί σύλλογοι) –στο οποίο ιδιαίτερα αναφέρεται ο συντακτικός νομοθέτης όπως αναλύεται παρακάτω- το δικαίωμα του συνέρχεσθαι μέσα και έξω από τους πανεπιστημιακούς χώρους, ο φοιτητικός τύπος κλπ. Ο φοιτητής έχει αξίωση ίσης μεταχείρισης (άρθρο 4) που θεμελιώνει αντίστοιχη υποχρέωση του εκπαιδευτικού ιδρύματος και δεσμεύει και τον κοινό νομοθέτη ο οποίος δεν μπορεί να εισάγει ευνοϊκές ή δυσμενείς διακρίσεις βασιζόμενος σε κριτήρια που απαγορεύει το Σ, όπως το φύλο. Έτσι, η καθιέρωση ποσοστών στον αριθμό των εισαγόμενων φοιτητών βασιζόμενη στο φύλο είναι χωρίς άλλο λόγο αντισυνταγματική. Ο νόμος δεν μπορεί να ορίζει ότι ο φοιτητικός πληθυσμός γενικά ή συγκεκριμένης σχολής θα αποτελείται από συγκεκριμένο ποσοστό ανδρών και γυναικών.

Παράλληλα, ο φοιτητής έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην εκπαιδευτική-φοιτητική ζωή και έξω από αυτή, σεβόμενος πάντοτε τα δικαιώματα των άλλων, το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη. Από την εγγραφή του, ο φορέας του δικαιώματος φοιτητής έχει αξίωση παροχής εκπαίδευσης χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων (άρθρο 5 παρ. 2). Η ιδιότητα του φοιτητή δεν μπορεί να εξαρτάται από το θρησκευτικό ή πολιτικό του πιστεύω. Το απαραβίαστο της ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης εφαρμόζεται και στον πανεπιστημιακό χώρο. Η διαγραφή λ.χ. άθεου φοιτητή από τη θεολογική σχολή αντιβαίνει στο Σ, καθώς δεν επιβάλλεται από την αιτιώδη συνάφεια. Ελευθερία παιδείας σημαίνει ελευθερία επιστημονικής συνείδησης όχι μόνο για τους διδάσκοντες αλλά και για τους διδασκόμενους. Συνεπώς, η αξιολόγηση του φοιτητή δεν μπορεί να εξαρτάται από την αποδοχή συγκεκριμένης διδασκαλίας.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Ειδική αναφορά κάνει ο συντακτικός νομοθέτης στους φοιτητικούς σπουδαστές και τους φοιτητικούς συλλόγους (άρθρ. 16 παρ. 4 εδ. β). Ως προς τους φοιτητικούς συλλόγους, σύμφωνα με το άρθρο, «ειδικός νόμος ορίζει όσα αφορούν τους φοιτητικούς συλλόγους και τη συμμετοχή των σπουδαστών σ' αυτούς». Η διάταξη αυτή επιτρέπει στον νομοθέτη να καθιερώσει ρυθμίσεις κατά παρέκκλιση των διατάξεων των άρθρων 12 και 23 του Συντάγματος και κυρίως να προβλέψει τη λειτουργία ενός μόνο φοιτητικού συλλόγου κατά τμήμα ΑΕΙ ο οποίος και θα αναλαμβάνει την εκπροσώπηση των φοιτητών στα πανεπιστημιακά όργανα.

Πάντως ειδικός νόμος δεν έχει εκδοθεί. Ωστόσο ο νόμος 1268/1982 περιέχει ορισμένες διατάξεις για τις οποίες το ΣτΕ έκρινε ότι «ο τρόπος αυτός εκπροσώπησης φοιτητών στο εκλεκτορικό σώμα (για την εκλογή των πρυτανικών αρχών) καθώς και στα λοιπά πανεπιστημιακά όργανα συνάδει προς τη διάταξη του άρθρου 16 παρ. 5 του Συντάγματος γιατί επιτρέπει την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή και σύμπραξη των φοιτητών στη διοίκηση και λειτουργία των ΑΕΙ». Πρόσφατα το ΣτΕ έκρινε επίσης ότι είναι νόμιμος και σύμφωνος με το Σ ο ορισμός των φοιτητών από τις φοιτητικές παρατάξεις και όχι από το διοικητικό συμβούλιο του φοιτητικού συλλόγου, προσδίδοντας έτσι στις φοιτητικές παρατάξεις ρόλο στα πλαίσια της οργανωτικής λειτουργίας του ΑΕΙ, κατά παρέκκλιση των αρχών που ισχύουν γενικά για τα σωματεία. Οποσδήποτε πάντως και σύμφωνα με τη νομολογία του ΣτΕ, η εκπροσώπηση των φοιτητών από τους φοιτητικούς συλλόγους απαιτείται να γίνεται βάσει κριτηρίων που να εξασφαλίζουν την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή των φοιτητών στον σύλλογό τους.

Ουσιαστικά, λοιπόν, ο νόμος 1268/1982 έδωσε στους φοιτητές και τους εκπροσώπους τους θέση όχι μόνο ισοδύναμη αλλά, σε πολλά αποφασιστικά σημεία, υπερέχουσα από εκείνη των καθηγητών καθώς προβλέπει σύμπραξη 50% περίπου στην κατάρτιση και αναθεώρηση του

προγράμματος σπουδών. Ο νόμος έδωσε επίσης στους φοιτητικούς εκπροσώπους δικαιώματα συμμετοχής κατά 50% στην εκλογή, σύνθεση και λήψη αποφάσεων των πανεπιστημιακών οργάνων. Τέλος, χορήγησε στους φοιτητικούς συλλόγους το δικαίωμα να αξιολογούν τη διδακτική ικανότητα των μελών του ΔΕΠ και άλλων υποψηφίων, η δε αξιολόγηση αυτή που στην πράξη επεκτείνεται και σε άλλα ζητήματα, αποτελεί στοιχείο που συνεκτιμάται υποχρεωτικά στις διαδικασίες εκλογής ή προαγωγής. Έχει μάλιστα επικρατήσει να παρίστανται οι φοιτητικοί αντιπρόσωποι σε όλη τη διάρκεια της συζήτησης και ψηφοφορίας - αν και δεν έχουν ψήφο- επηρεάζοντας έτσι ορισμένους από αυτούς που έχουν.

Η σύμπραξη αυτή των φοιτητών στην εκλογή και λειτουργία των πανεπιστημιακών οργάνων ξεπερνά κατά πολύ τα λειτουργικά όρια που θέτει η ανάπτυξη και προαγωγή της επιστημονικής έρευνας και διδασκαλίας, η οποία κατά το Σ αποτελεί υποχρέωση του κράτους. Δεδομένου ότι οι φοιτητικοί σύλλογοι είναι όχι μόνο συνδεδεμένοι αλλά και υποταγμένοι στα πολιτικά κόμματα, των οποίων αποτελούν κατά κανόνα παραρτήματα, επιφέρουν κατ' ανάγκη πλήρη κομματικοποίηση της εκλογής και λειτουργίας των πανεπιστημιακών οργάνων, επιβάλλοντας αντί των ουσιαστικών επιστημονικών κριτηρίων –τα οποία δεν κατέχουν ακόμη οι φοιτητές- εξωεπιστημονικά και εξωπανεπιστημιακά κατά κανόνα κομματικά κριτήρια.

Το ΣτΕ όμως όχι μόνο αποδέχθηκε την αναδιαμόρφωση του πανεπιστημίου ως «πανεπιστημίου των ομάδων» αλλά και αρνήθηκε να αναγνωρίσει τη λειτουργική ανάγκη μιας προεξέχουσας θέσης των καθηγητών. Πράγματι δέχθηκε ότι «καμιά από τις ομάδες αυτές δεν μπορεί εκ των προτέρων και για κάθε θέμα να διεκδικήσει θέση υπεροχής με ένα αυξημένο ποσοστό ψήφων» και, ειδικότερα για την πρυτανική εκλογή, «οι καθηγητές δεν απαιτείται στο εκλεκτορικό σώμα να έχουν προέχουσα θέση με αυξημένη έναντι των άλλων ομάδων ποσοστό ψήφων».

Το ΣτΕ είναι πια της γνώμης ότι «η συμμετοχή εκπροσώπων των φοιτητών στη γενική συνέλευση του τμήματος κατά τη διαδικασία εκλογής μέσω του διδακτικού-ερευνητικού προσωπικού και ειδικότερα η παρουσία κατά την κοινή συνεδρίαση της γενικής συνέλευσης και των εκλεκτόρων, με τη δυνατότητα να υποβάλλουν ερωτήσεις και να αιτιολογούν το διδακτικό έργο των υποψηφίων βρίσκει έρεισμα στην αρχή της πλήρους αυτοδιοίκησης των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (άρθρ.16 παρ. 5) στην οποία ερείδεται το σύγχρονο σχήμα του πανεπιστημίου των ομάδων, λειτουργική προϋπόθεση του οποίου είναι η ισότιμη συμμετοχή στα συλλογικά όργανα των εκπροσώπων κάθε ομάδας.

Έτσι, ύστερα από τον έλληνα νομοθέτη, και η ελληνική νομολογία ακολουθεί στα θέματα της ανώτατης παιδείας πορεία αντιβαίνουσα στο Σ και περίπου αντίθετη προς όλες τις αναπτυγμένες χώρες.

Το ΣτΕ περιορίστηκε μόνο στο να απαιτήσει η εκπροσώπηση των φοιτητών από τους φοιτητικούς συλλόγους να γίνεται βάσει κριτηρίων που να είναι εξασφαλιστικά της ευρύτερης δυνατής συμμετοχής των φοιτητών στον σύλλογό τους. Το δικαστήριο διαπίστωσε ότι η προβλεπόμενη από το άρθρ.2 παρ. 3 του νόμου 1268/1982 ρύθμιση είναι ατελής.

Κατά το άρθρ.16 παρ. 5 υποπαρ. 2 του Σ «ειδικός νόμος ορίζει όσα αφορούν τους φοιτητικούς συλλόγους και τη συμμετοχή των σπουδαστών σ' αυτούς». Όπως παρατηρήθηκε σωστά, η διάταξη αυτή δεν μπορεί να έχει άλλο νόημα παρά το ότι το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι για τους σπουδαστές μπορεί να υποβληθεί σε όρους διαφορετικούς από εκείνους του άρθρου 12 και της σχετικής αστικής νομοθεσίας.

Ο νόμος 1268/1982 περιέχει ορισμένες διατάξεις τις οποίες το ΣτΕ δικαίως χαρακτήρισε ως ατελείς και ακύρωσε την πρυτανική εκλογή του Πολυτεχνείου, γιατί σ' αυτήν έλαβαν μέρος εκπρόσωποι των σπουδαστών που δεν είχαν εκλεγεί υπό συνθήκες που να εξασφαλίζουν την αντιπροσωπευτικότητά τους.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΓΝΩΜΗΣ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΑΣΥΛΟ

Ένας από τους σκοπούς που επιτελεί το πανεπιστήμιο είναι και η πνευματική προαγωγή των διδασκόμενων, δηλαδή η διαμόρφωση πεποιθήσεων και προσωπικών απόψεων γύρω από σημαντικά ζητήματα της εσωτερικής και διεθνούς επικαιρότητας. Για τον λόγο αυτό απαραίτητη κρίνεται η ακώλυτη ανταλλαγή απόψεων εντός του χώρου του πανεπιστημίου μακριά από οποιασδήποτε μορφής προκατάληψη ή απαγόρευση. Η κατοχύρωση της ελευθερίας αυτής πραγματοποιείται με το άρθρο 14 του Συντάγματος το οποίο ρητά πλέον προστατεύει το δικαίωμα διαμόρφωσης, κατοχής, έκφρασης και διάδοσης γνώμης. Στην ελευθερία της γνώμης ανήκει και η ελευθερία της πληροφορίας στην ενεργητική και παθητική της μορφή (πληροφορείν και πληροφορείσθαι) που απορρέει από το άρθρο 14 παρ. 1 σε

συνδυασμό με το άρθρο 5 παρ. 1 περί ελευθερίας ανάπτυξης της προσωπικότητας και συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας.

Παράλληλα, το Σ προστατεύει την ελευθερία της καλλιτεχνικής, επιστημονικής, ερευνητικής και διδακτικής-παιδαγωγικής γνώμης καθώς και την ακαδημαϊκή ελευθερία (άρθρ.16 παρ 1). Οποίες γνώμες δεν υπάγονται ήδη στις ευρείες αυτές κατηγορίες, που καλύπτονται από ειδικές συνταγματικές διατάξεις, υπάγονται στη γενική ελευθερία της γνώμης και προστατεύονται από το άρθρο 14 παρ. 1 του Συντάγματος. Συγκεκριμένα όσον αφορά την ελευθερία έκφρασης γνώμης, εδώ ο φορέας δεν αρκείται να έχει μία γνώμη για τον εαυτό του αλλά την εξωτερικεύει, τη γνωστοποιεί δηλαδή στους συνανθρώπους του. Στην ουσία, έκφραση της γνώμης είναι η με οποιονδήποτε τρόπο εξωτερίκευσή της. Το σύνταγμα αναφέρει την προφορική, έγγραφη και δια του τύπου έκφραση γνώμης. Το ίδιο συμβαίνει και με τη διάδοση των στοχασμών. Η διάδοση μπορεί –όπως και η έκφραση- να γίνει με οποιονδήποτε τρόπο. Η αναφορά του άρθρου 14 παρ. 1 στους πρακτικά σπουδαιότερους τρόπους είναι απλώς ενδεικτική.

Κατά το Σύνταγμα, την ελευθερία της γνώμης έχει «έκαστος», επομένως τόσο οι Έλληνες πολίτες όσο και οι αλλοδαποί και οι ανιθαγενείς, τα φυσικά όσο και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Ελευθερία γνώμης έχουν βέβαια και τα πολιτικά κόμματα καθώς και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, ανεξάρτητα από το αν έχουν ή όχι νομική προσωπικότητα.

Για την κατοχύρωση συγκεκριμένα της ακαδημαϊκής ελευθερίας, της ελεύθερης επιστημονικής αναζήτησης και της ελεύθερης διακίνησης των ιδεών, ο νόμος 1268/1982 αναγνωρίζει το πανεπιστημιακό άσυλο. Το πανεπιστημιακό άσυλο καλύπτει όλους τους χώρους των ΑΕΙ και συνίσταται στην απαγόρευση επέμβασης της δημόσιας δύναμης στους χώρους αυτούς χωρίς την πρόσκληση ή άδεια του αρμόδιου οργάνου του ΑΕΙ. Το όργανο αυτό είναι τριμελές και αποτελείται από τον πρύτανη ή τον νόμιμο αναπληρωτή του και ανά ένα εκπρόσωπο του διδακτικού ερευνητικού προσωπικού (ΔΕΠ) και των φοιτητών. Το επιφορτισμένο με την αρμοδιότητα του ασύλου όργανο αποφασίζει μόνο με ομοφωνία όλων των μελών του. Σε περίπτωση διαφωνίας συγκαλείται έκτακτα η σύγκλητος του ΑΕΙ την ίδια ημέρα προκειμένου να αποφασίσει σχετικά. Επέμβαση δημόσιας δύναμης χωρίς την άδεια του αρμόδιου για το άσυλο οργάνου του ΑΕΙ επιτρέπεται μόνο εφόσον διαπράττονται αυτόφωρα κακούργηματα ή αυτόφωρα εγκλήματα κατά της ζωής.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρο 16 παρ. 1 εδ. α), η έρευνα είναι ελεύθερη ενώ η ανάπτυξη και η προαγωγή της αποτελούν υποχρέωση του κράτους. Παρά τη συνταγματική αυτή πρόβλεψη, παρατηρείται ότι η επιστημονική έρευνα στην Ελλάδα βρίσκεται στο περιθώριο του δημοσίου συμφέροντος με αποτέλεσμα η χρηματοδότησή της να είναι πολύ χαμηλή. Το ίδιο συμβαίνει και με το ενδιαφέρον των ιδιωτικών επιχειρήσεων για την έρευνα. Η κατάσταση αυτή οφείλεται σε πολλούς λόγους: πολιτικούς, κοινωνικούς και δημοσιονομικούς, που δημιουργούν έναν φαύλο κύκλο. Χρειάζεται επομένως να «σπάσει» ο φαύλος αυτός κύκλος όχι μόνο με την αύξηση της χρηματοδότησης αλλά και με τη χάραξη μίας εθνικής στρατηγικής, με μεγαλύτερη προσπάθεια αξιοποίησης των ερευνητικών αποτελεσμάτων στην παραγωγική διαδικασία και με στενότερη θεσμική σύνδεση Ερευνητικών Ιδρυμάτων και ΑΕΙ.

Αποτελεί γεγονός ότι οι φοιτητές πολλών πανεπιστημίων απολαμβάνουν το δικαίωμα δωρεάν χρήσης του διαδικτύου αλλά και βιβλιοθηκών με σκοπό τον εμπλουτισμό των ακαδημαϊκών τους γνώσεων και τη διαμόρφωση μίας σφαιρικής εικόνας για τα θέματα που αναπτύσσονται εντός του πανεπιστημίου κατά τις παραδόσεις των μαθημάτων. Για τον λόγο αυτό έχουν διαμορφωθεί ειδικοί χώροι χρήσης πολυμέσων τους οποίους οι φοιτητές μπορούν να χρησιμοποιούν ελεύθερα επιδεικνύοντας απλά και μόνο την ταυτότητα της φοιτητικής ιδιότητάς τους. Επιπλέον δικαιώματα κατοχυρώνονται για τους φοιτητές όσον αφορά την δυνατότητα διεξαγωγής επιστημονικής έρευνας στο πλαίσιο πάντοτε του επιστημονικού τους αντικειμένου.

Ωστόσο είναι ευρέως γνωστό ότι η επιστημονική έρευνα στη χώρα μας δε βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος ούτε του δημοσίου αλλά ούτε και του ιδιωτικού τομέα. Το ποσοστό της χρηματοδότησης φτάνει το 0,70% του ΑΕΠ και κατατάσσει την Ελλάδα τελευταία από τις 15 χώρες της Ε.Ε. Κι όλα αυτά τη στιγμή που η συμβολή της επιστημονικής έρευνας στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη μίας χώρας είναι τεκμηριωμένη θεωρητικά και εμπειρικά. Βεβαίως, η έρευνα έχει ακόμη μεγαλύτερη επίδραση όταν συνοδεύεται και από τους κατάλληλους μηχανισμούς μεταφοράς των ερευνητικών αποτελεσμάτων στην παραγωγή με τη μορφή κοινωνικών, οργανωτικών και τεχνολογικών καινοτομιών. Είναι προφανές ότι οι χώρες που έχουν επιτύχει τους σκοπούς αυτούς, διαθέτουν τα μεγαλύτερα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποιημένης αγοράς, γεγονός που αντανάκλαται στο επίπεδο κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας που εξασφαλίζουν στους κατοίκους τους.

Στη χώρα μας ενώ οι πανεπιστημιακοί καθηγητές μαζί με τους μεταπτυχιακούς καθηγητές έχουν σημαντική ερευνητική δραστηριότητα ιδίως στις χαμηλότερες βαθμίδες, οι ερευνητές βρίσκονται απομονωμένοι χωρίς να μπορούν να διδάξουν στα πανεπιστήμια και χωρίς να μπορούν να διαθέσουν μεταπτυχιακούς φοιτητές. Βεβαίως, υπάρχουν ευκαιριακές συνεργασίες μεταξύ καθηγητών και ερευνητών αλλά δεν υπάρχει καμία θεσμική σχέση και πολύ περισσότερο καμία θεσμική ενθάρρυνση για συνεργασία μεταξύ τους. Εξάλλου το γεγονός ότι οι ερευνητές ανήκουν στο Υπουργείο Ανάπτυξης κυρίως ενώ οι καθηγητές ΑΕΙ στο Υπουργείο Παιδείας, δυσκολεύει τις συνεργασίες αλλά και τη χρηματοδότηση κοινών ερευνητικών προγραμμάτων.

Συμπερασματικά, σημαντική συμβολή στην αποτελεσματικότερη οργάνωση της επιστημονικής έρευνας στη χώρα μας εντός των ΑΕΙ, θα ήταν η στενότερη σύνδεση των Ερευνητικών Ιδρυμάτων με τα πανεπιστήμια καθώς και η ενθάρρυνση της ερευνητικής συνεργασίας μεταξύ ερευνητών και καθηγητών. Συγκεκριμένα, η ένταξη όλων των Ερευνητικών Ιδρυμάτων στο Υπουργείο Παιδείας θα συνέβαλε σημαντικά στην κατεύθυνση της κοινής ερευνητικής προσπάθειας ερευνητών και καθηγητών ΑΕΙ.

Ταυτόχρονα, η κρατική μέριμνα οφείλει να στραφεί και στην ενίσχυση των δυνατοτήτων πρόσβασης των φοιτητών τόσο στο διαδίκτυο όσο και στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές καθώς σε σύγκριση με τους συναδέλφους φοιτητές στο εξωτερικό, η θέση τους είναι δυσχερής λόγω του κόστους χρήσης που υπερβαίνει κατά πολύ το αντίστοιχο στις χώρες του εξωτερικού. Από την άλλη πλευρά, οι Έλληνες φοιτητές είναι όχι μόνο θετικοί αλλά στην πράξη, αρκετά δεκτικοί σε αυτό το μέσο επικοινωνίας. Το γεγονός αυτό εντείνει την ανάγκη κρατικής μέριμνας και ενίσχυσης.

ΑΛΛΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

A) Σύστημα υποτροφιών

Για τους φοιτητές που επιτυγχάνουν την υψηλότερη βαθμολογία στον αριθμό των μαθημάτων του ενδεικτικού προγράμματος σπουδών που καθορίζει το εκάστοτε τμήμα της σχολής στην οποία φοιτούν, προβλέπεται η χορήγηση υποτροφιών μέσω του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ).

B) Μειωμένη τιμή εισιτηρίου

Με σκοπό τη διευκόλυνση της μετακίνησης των φοιτητών στους χώρους του πανεπιστημίου και λαμβάνοντας υπόψη την ύπαρξη μεγάλου αριθμού ατόμων που φοιτούν εκτός της πόλης τους, το κράτος μεριμνά παρέχοντας την κατά 50% μείωση του εισιτηρίου για τη χρήση όλων των Μ.Μ.Μ. από τους φοιτητές. Αυτό εξασφαλίζεται απλώς και μόνο με την επίδειξη του φοιτητικού πάσο ενώ αφορά και σε διάφορα πολιτιστικά δρώμενα (θέατρο, κινηματογράφος κλπ).

Γ) Πανεπιστημιακή λέσχη

Η ιδιότητα του φοιτητή παρέχει επιπλέον στους φορείς της τη δυνατότητα χρήσης και αξιοποίησης πολλών και διαφόρων υπηρεσιών που παρέχει η φοιτητική λέσχη της εκάστοτε σχολής.

Μεταξύ άλλων, στη φοιτητική λέσχη υφίσταται **υγειονομική υπηρεσία** η οποία παρέχει δυνατότητα ιατρικής εξέτασης, νοσοκομειακής περίθαλψης, φαρμακευτικής περίθαλψης αλλά και δυνατότητα κατ' οίκον εξέτασης σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

Επιπλέον, οι φοιτητές που δικαιούνται **κάρτα σίτισης** μπορούν να σιτίζονται στα συμβεβλημένα εστιατόρια, στις εστίες ή στα οικοτροφεία, εάν διαμένουν σε αυτά.

Τα **φοιτητικά αναγνωστήρια** διευκολύνουν τους φοιτητές στη μελέτη τους με τη διάθεση επιστημονικών συγγραμμάτων για όλα τα μαθήματα που διδάσκονται στο πανεπιστήμιο και διαφόρων άλλων βιβλίων -ελληνικών και ξένων-.

Στη διάθεση των φοιτητών βρίσκονται επίσης το **πανεπιστημιακό γυμναστήριο**, το **μουσικό τμήμα**, το **τμήμα δημοσίων σχέσεων και ευρέσεως εργασίας φοιτητών** καθώς και ο **πολιτιστικός όμιλος φοιτητών** ο οποίος και περιλαμβάνει τομείς όπως τον θεατρικό, τον χορευτικό, τον φωτογραφικό. Κάθε ενδιαφερόμενος φοιτητής μπορεί να γίνει μέλος με μία γραπτή αίτησή του.

Το **Ταμείο Αρωγής Φοιτητών** είναι μία ανεξάρτητη υπηρεσία που έχει ως σκοπό την ηθική και υλική σε είδος ή σε χρήμα ενίσχυση των φοιτητών για την κάλυψη έκτακτων αναγκών που κατά την κρίση της Διοικούσας το ταμείο δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπισθούν με άλλον τρόπο.

Στην πανεπιστημιακή λέσχη λειτουργεί επίσης το **Διδασκαλείο Ξένων Γλωσσών** στο οποίο παρέχονται ξενόγλωσσα μαθήματα σε πολύ προσιτές τιμές.

Το **Γραφείο Διασύνδεσης** είναι ένα ειδικό γραφείο που μεσολαβεί μεταξύ της πανεπιστημιακής κοινότητας και της παραγωγής στοχεύοντας στη μεταξύ τους σύνδεση μέσω της ενημέρωσης των φοιτητών και των αποφοίτων σε θέματα σχετικά με την αγορά εργασίας και τον γενικότερο επαγγελματικό προσανατολισμό.

Τέλος, η **Διεύθυνση Κληροδοτημάτων** περιλαμβάνει τμήμα Υποτροφιών και Βραβείων με τις εξής αρμοδιότητες:

- Μέριμνα για την εκπλήρωση του σκοπού και την εκτέλεση των κληρονομιών, καταπιστευμάτων, κληροδοσιών και δωρεών.
- Εισηγήση για την επωφελέστερη αξιοποίηση ή διάθεση των παραπάνω ειδικών ομάδων περιουσίας, όταν δεν είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί η βούληση του διαθέτη ή δωρητή.
- Προκήρυξη και διενέργεια διαγωνισμών για τη χορήγηση υποτροφιών και βραβείων.
- Έλεγχος της προόδου των υποτρόφων σε συνεργασία με τα τμήματα των σχολών και τους καθηγητές τους.
- Σύνταξη καταστάσεων και τήρηση βιβλίων υποτρόφων.
- Σύνταξη ετήσιας έκθεσης για το έργο της Διεύθυνσης Κληροδοτημάτων.
- Κατάρτιση στατιστικών και άλλων μελετών για την πορεία της εκτέλεσης του σκοπού των κληρονομιών, κληροδοσιών, καταπιστευμάτων και δωρεών.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Όπως και τα άλλα ατομικά δικαιώματα, έτσι και η ακαδημαϊκή ελευθερία τόσο των διδασκόντων όσο και των διδασκόμενων, δεν περιλαμβάνει την ελευθερία παράβασης των γενικών νόμων, των νόμων δηλαδή εκείνων που προστατεύουν ένα έννομο αγαθό χωρίς να στρέφονται ούτε κατά ορισμένου προσώπου ούτε κατά ορισμένης επιστημονικής θεωρίας, ούτε να καθιστούν αδύνατη ή να δυσχεραίνουν δυσανάλογα την επιστημονική έρευνα και διδασκαλία. Υπ' αυτή την έννοια η ακαδημαϊκή ελευθερία, παρά το ότι περιορίζεται από τους γενικούς νόμους, προστατεύεται, όπως και η ελευθερία της γνώμης, και έναντι του νομοθέτη. Το ΣτΕ δέχεται μεν ορθά ότι η ακαδημαϊκή ελευθερία «είναι ως προς το περιεχόμενο και τη μέθοδο της διδασκαλίας και της έρευνας απόλυτη και ισχύει έναντι πάντων, μη επιδεχόμενη άλλους περιορισμούς από εκείνους που απορρέουν από την υποχρέωση σεβασμού εκ μέρους του πανεπιστημιακού διδασκάλου ή ερευνητή των άλλων διατάξεων του Συντάγματος. Κατά τη διεξαγωγή όμως της έρευνας και της διδασκαλίας δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι ο φορέας της ακαδημαϊκής ελευθερίας δεν είναι ελεύθερος να διαπράττει ατιμωρητί π.χ. εσχάτη προδοσία ή εγκλήματα κατά της τιμής. Η δυσφήμιση πάντως κατά τη διενέργεια έρευνας ή διδασκαλίας μπορεί να θεωρηθεί ως εκδήλωση που λαμβάνει χώρα «χάριν προστασίας

δικαιώματος ή εξ άλλου δικαιολογημένου ενδιαφέροντος», και συνεπώς να μη συνιστά κατά το άρθρο 367 ΠΚ άδικη πράξη. Και εδώ, ο φορέας της ακαδημαϊκής ελευθερίας δεν είναι *legibus solutus*. Όσα επομένως παρατηρήθηκαν για την τήρηση των «νόμων του κράτους» κατά την έκφραση και διάδοση γνώμης ισχύουν *mutatis mutandis* και εδώ.

Κατά το άρθρο 16 παρ. 1 εδ. 2, «Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από το καθήκον της υπακοής στο Σύνταγμα». Η διάταξη αυτή υιοθετήθηκε από το άρθρο 5 παρ. 3 του γερμανικού συντάγματος, το οποίο όμως μιλάει για «πίστη στο Σύνταγμα», όπως άλλωστε και το άρθρο 103 παρ. 1 του δικού μας Συντάγματος κατά το οποίο οι δημόσιοι υπάλληλοι οφείλουν «πίστη στο Σύνταγμα και αφοσίωση στην πατρίδα».

Πολλά έχουν γραφτεί για την ουσιώδη διαφορά ανάμεσα στους όρους «υπακοή» και «πίστη»: ότι η πρώτη περιορίζεται στην εξωτερική συμπεριφορά και τη μη παράβαση του Συντάγματος ενώ η δεύτερη αφορά και το «ενδιάθετο φρόνημα» και τη θετική μέριμνα για την προάσπιση του Συντάγματος. Η σχετική διάταξη είχε εισαχθεί στη Γερμανία ενόψει της εμπειρίας του μεσοπολέμου, όπου πανεπιστημιακοί διδάσκαλοι έκαναν κατάχρηση της ακαδημαϊκής ελευθερίας για να γελοιοποιήσουν και να υπονομεύσουν με δήθεν επιστημονικά επιχειρήματα τη νέα ακόμη φιλελεύθερη δημοκρατία. Οι ιδιαίτερες αυτές γερμανικές ιστορικές συνθήκες δικαιολογούν ίσως τη σχετική ρήτρα στο γερμανικό σύνταγμα, αλλά όχι την υιοθέτησή της στο δικό μας, το οποίο άλλωστε περιέχει γενική απαγόρευση της καταχρηστικής άσκησης δικαιωμάτων (άρθρο 25 παρ. 3) που καλύπτει πλήρως και τη μη απαλλαγή της ακαδημαϊκής ελευθερίας από το καθήκον της υπακοής και πίστεως στο Σύνταγμα.

Η υποχρέωση υπακοής στο Σύνταγμα όπως και η απαγόρευση της κατάχρησης της ακαδημαϊκής ελευθερίας παραβιάζεται όμως όχι μόνο με τη χρησιμοποίηση της θέσης του πανεπιστημιακού διδασκάλου (όπως και εκείνης του φοιτητή) στο πανεπιστήμιο για προπαγάνδα εναντίον του ίδιου του Συντάγματος και των αρχών του (περί του πολιτεύματος, των ατομικών δικαιωμάτων κ.ο.κ.). Δεν απαγορεύεται αντιθέτως η επιστημονική κριτική και μάλιστα ανεξάρτητα από το αντικείμενό της. Επιστημονική είναι η κριτική που αφενός στηρίζεται σε επιστημονικά μόνο επιχειρήματα και αφετέρου σέβεται τον επιστημονικό αντίλογο και διάλογο. Προπαγάνδα, παραπληροφόρηση, διέγερση μίσους ή περιφρόνησης, άσκηση ψυχολογικής ή σωματικής βίας, λογοκρισία και σαμποτάζ γνώμων και ομιλητών δεν έχουν θέση στο πανεπιστήμιο, δεν καλύπτονται από την ακαδημαϊκή ελευθερία και δεν πρέπει να γίνονται ανεκτά.

Η άσκηση της ακαδημαϊκής ελευθερίας της διδασκαλίας δε δεσμεύεται ιδεολογικά από τους σκοπούς της παιδείας, όπως τους διατυπώνει η διάταξη του άρθρου 16 παρ. 2 του Συντάγματος. Κατά τη διάταξη αυτή «Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες». Η διατύπωση αυτή δεν είχε ως σκοπό να προσανατολίσει ιδεολογικά την επιστημονική έρευνα και διδασκαλία ούτε να περιορίσει την ακαδημαϊκή ελευθερία, αλλά να ικανοποιήσει την παράδοση.

Ανάμεσα στους πανεπιστημιακούς δασκάλους ή τους φοιτητές αφενός και το ΑΕΙ ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου αφετέρου υπάρχουν έννομες σχέσεις δημοσίου δικαίου που αποτελούν ειδικές κυριαρχικές σχέσεις. Από τις σχέσεις αυτές απορρέουν ιδιαίτερα δικαιώματα αλλά και ιδιαίτερες υποχρεώσεις πέρα από τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του απλού πολίτη. Μερικές από τις υποχρεώσεις αυτές περιορίζουν την άσκηση της ακαδημαϊκής ελευθερίας.

Οι πανεπιστημιακοί διδάσκαλοι δεν είναι ικανοί δημόσιοι υπάλληλοι αλλά δημόσιοι λειτουργοί, ασκούν δηλαδή δημόσιο λειτούργημα. Επομένως δεν εφαρμόζεται σ' αυτούς η διάταξη του άρθρου 103 παρ. 1 του Συντάγματος ούτε ο Υπαλληλικός Κώδικας αλλά μόνο η ειδική για τα ΑΕΙ νομοθεσία. Έτσι ορίζει π.χ. το άρθρο 2 παρ. 2 του νόμου 1268/1982 ότι «δεν επιτρέπεται η επιβολή ορισμένων μόνο επιστημονικών απόψεων και ιδεών και η διεξαγωγή απόρρητης έρευνας».

Από τον επιστημονικό χαρακτήρα της έρευνας και διδασκαλίας που διεξάγουν προκύπτει ότι οι πανεπιστημιακοί διδάσκαλοι, που είναι ελεύθεροι να ασκούν οποιαδήποτε επιστημονική

κριτική ανεξάρτητα από το αντικείμενό της, έστω κι αν αφορά την πολιτική ή την αδράνεια της κυβέρνησης, πρέπει να περιορίζουν μέθοδο και σκοπό της κριτικής στα όρια της επιστήμης. Δεν μπορούν επομένως να χρησιμοποιούν τις δυνατότητες που τους παρέχει η πανεπιστημιακή διδασκαλία για να εκτρέπονται σε προσωπικές επιθέσεις ή κομματική προπαγάνδα. Στις εξωπανεπιστημιακές εκδηλώσεις και δημοσιεύσεις τους όμως υπάγονται μόνο στους περιορισμούς του κοινού πολίτη και όχι του δημοσίου υπαλλήλου. Οι καθηγητές είναι άλλωστε αντίθετα προς τους δημοσίους υπαλλήλους εκλόγιμοι ως βουλευτές χωρίς να παρεμποδίζεται από την εκλογή τους η διδακτική ή ερευνητική τους δραστηριότητα.

Και η πειθαρχική ευθύνη των πανεπιστημιακών διδασκάλων είναι διαφορετικά ρυθμισμένη από εκείνη των δημοσίων υπαλλήλων. Ειδικά μάλιστα για τους καθηγητές ΑΕΙ, το Σύνταγμα προβλέπει ότι «δεν μπορούν να παυθούν προτού λήξει σύμφωνα με τον νόμο ο χρόνος υπηρεσίας τους παρά μόνο με τις ουσιαστικές προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 88 παρ. 4 και ύστερα από απόφαση συμβουλίου που αποτελείται κατά πλειοψηφία από ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς, όπως νόμος ορίζει».

Και οι φοιτητές, από την εγγραφή τους, τελούν σε ειδική σχέση δημοσίου δικαίου με το ΑΕΙ στο οποίο σπουδάζουν. Από τη σχέση αυτή προκύπτουν ειδικά δικαιώματα και υποχρεώσεις που οι φοιτητές δεν έχουν πριν από την εγγραφή τους ούτε μετά την αποφοίτησή τους από το ΑΕΙ. Είναι βέβαια χαρακτηριστικό του «συντεχνιακού» χαρακτήρα του νόμου 1268/1982 ότι, μόνος ανάμεσα σ' όλους τους πανεπιστημιακούς νόμους των αναπτυγμένων χωρών, προβλέπει μόνο δικαιώματα των φοιτητών και καμία υποχρέωση αλλά ούτε και πειθαρχική τους ευθύνη.

Αυτό όμως δε σημαίνει ότι η ακαδημαϊκή τους ελευθερία δεν υπόκειται στην κατά το άρθρο 2 παρ. 2 του νόμου απαγόρευση επιβολής ορισμένων μόνο επιστημονικών απόψεων. Όταν άλλωστε το Σύνταγμα ορίζει ότι η ακαδημαϊκή ελευθερία δεν απαλλάσσει από το καθήκον της υπακοής στο Σύνταγμα, εννοεί όλους τους φορείς της ακαδημαϊκής ελευθερίας, άρα και τους φοιτητές.

Αλλά και από τον επιστημονικό χαρακτήρα των σπουδών τους προκύπτουν για τους φοιτητές περιορισμοί ανάλογοι με εκείνους που ισχύουν για τους πανεπιστημιακούς διδασκάλους. Δεν μπορούν επομένως να χρησιμοποιούν τις δυνατότητες που τους παρέχει η πανεπιστημιακή φοίτηση για να εκτρέπονται σε προσωπικές εξυβρίσεις ή κομματική προπαγάνδα. Στις εξωπανεπιστημιακές εκδηλώσεις τους όμως υπάγονται μόνο στους περιορισμούς του κοινού πολίτη.

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ Ε.Ε.

Η γενική εκπαίδευση δεν είχε συμπεριληφθεί στις αρμοδιότητες της ιδρυτικής συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Συνθήκη ΕΟΚ/ Ρώμης-1957). Η εκπαίδευση θεωρήθηκε ως εξόχως ευαίσθητη δραστηριότητα που έπρεπε να παραμείνει στην κυριαρχική αρμοδιότητα των κρατών-μελών. Αντίθετα, η επαγγελματική εκπαίδευση-κατάρτιση ως δραστηριότητα που συνδέεται άμεσα με τη διαμόρφωση των συνθηκών απασχόλησης και ελεύθερης διακίνησης των εργαζομένων στο πλαίσιο της κοινής αγοράς, συμπεριλήφθηκε ευθύς εξαρχής στις αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την ενσωμάτωση ειδικού άρθρου στη Συνθήκη της Ρώμης. Συγκεκριμένα το άρθρο 128 ΕΟΚ προέβλεπε ότι το Συμβούλιο μπορεί «να θεσπίζει γενικές αρχές για την εφαρμογή κοινής πολιτικής επαγγελματικής εκπαίδευσης ικανής να συμβάλλει στην αρμονική ανάπτυξη τόσο των εθνικών οικονομιών όσο και της κοινής αγοράς». Επιπρόσθετα, η Συνθήκη ανέφερε ότι η κοινότητα συμβάλλει στην προώθηση στενής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στον κοινωνικό τομέα σε σειρά θεμάτων στα οποία είχε συμπεριληφθεί η επαγγελματική εκπαίδευση και επιμόρφωση (άρθρο 118 ΕΟΚ).

Ακόμη και προκειμένου να διευκολυνθεί η ελεύθερη διακίνηση εργαζομένων, η Συνθήκη προέβλεπε την αμοιβαία αναγνώριση διπλωμάτων.

Με βάση τις καταστατικές αυτές ρυθμίσεις, η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέπτυξε από τις αρχές της δεκαετίας του 1960, δράσεις και προγράμματα για την επίτευξη των στόχων της Συνθήκης για την επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση και επιμόρφωση. Παράλληλα όμως από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 άρχισε η διαδικασία εξευρωπαϊσμού (europeanization) των εκπαιδευτικών συστημάτων των κρατών μελών της Ένωσης κυρίως μέσα από διακυβερνητικού τύπου συνεργασίες. Το 1971 πραγματοποιήθηκε η πρώτη σύνοδος των Υπουργών Παιδείας των κρατών μελών της Ένωσης, ενώ το 1973 τοποθετήθηκε ο πρώτος Επίτροπος αρμόδιος για θέματα παιδείας και το 1974 δημοσιεύθηκε η πρώτη έκθεση με τίτλο «Η εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα». Το 1975 δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την ανάπτυξη και την Επαγγελματική Κατάρτιση.

Ακολούθησε, ιδιαίτερα στη δεκαετία του 1980, έντονη δραστηριότητα της Ένωσης στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης αλλά και σειρά υποστηρικτικών δράσεων στον ευρύτερο τομέα της εκπαίδευσης-παιδείας χωρίς ωστόσο οι δράσεις αυτές να καταλήξουν σε κοινή πολιτική. Βεβαίως το 1991 με τη θέσπιση της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμπεριλήφθηκε άρθρο για την εκπαίδευση το οποίο όμως δεν εγκαθιδρύει κοινή πολιτική.

Έτσι, μέχρι σήμερα η εκπαίδευση δε συμπεριλαμβάνεται στις αρμοδιότητες της Ε.Ε. Με άλλα λόγια, η Ε.Ε. δε διαθέτει κοινή πολιτική για την εκπαίδευση κατά την έννοια που διαθέτει π.χ. κοινή πολιτική για τη γεωργία ή για το εμπόριο. Τούτο είναι ιδιαίτερα σημαντικό να επισημανθεί καθώς υπάρχουν «ευρέως αποδεκτές παρεξηγήσεις» για τον ρόλο που διαδραματίζει η Ένωση στον χώρο της εκπαίδευσης και ιδιαίτερα στον χώρο της τριτοβάθμιας πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Είναι χαρακτηριστικό ότι το Σχέδιο της Συνταγματικής Συνθήκης που υπογράφηκε από τις κυβερνήσεις των 25 κρατών μελών στις 29 Οκτωβρίου 2004 δε μνημονεύει την εκπαίδευση ούτε στην κατηγορία των «αποκλειστικών» ούτε των «συντρεχουσών» αρμοδιοτήτων της Ένωσης. Η παιδεία μαζί με την επαγγελματική κατάρτιση συμπεριλαμβάνεται στους τομείς υποστηρικτικής/συντονιστικής/συμπερασματικής δράσης της Ένωσης. Η Ένωση επομένως παρεμβαίνει μόνο «υποστηρικτικά» στον τομέα της εκπαίδευσης προκειμένου να ενισχύσει τις πολιτικές των κρατών μελών, τα οποία διατηρούν την κυρίαρχη αρμοδιότητα για τη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Το σχετικό άρθρο, που έχει συμπεριληφθεί στη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προβλέπει ότι η Ένωση «συμβάλλει στην ανάπτυξη παιδείας υψηλού επιπέδου» όχι με τη διαμόρφωση κοινής πολιτικής αλλά ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και υποστηρίζοντας τη δράση των κρατών μελών, σεβόμενη όμως, ταυτόχρονα, πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών να καθορίζουν το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος καθώς και την πολιτιστική και γλωσσική τους πολυμορφία.

Η Συνθήκη ορίζει ειδικότερα στο άρθρο 149 ότι η δράση της Ένωσης στον τομέα της παιδείας έχει ως στόχο:

- Να αναπτύσσει την **ευρωπαϊκή διάσταση** της παιδείας, μέσω ιδίως της εκμάθησης και της διάδοσης των γλωσσών των κρατών μελών,
- Να ευνοεί την **κινητικότητα φοιτητών και εκπαιδευτικών**, μεταξύ άλλων και μέσω της ακαδημαϊκής αναγνώρισης διπλωμάτων και περιόδων σπουδών,
- Να προωθεί τη **συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων**,
- Να αναπτύσσει την **ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών** για τα κοινά προβλήματα των εκπαιδευτικών συστημάτων των κρατών μελών,
- Να ευνοεί την **ανάπτυξη των ανταλλαγών νέων**, καθώς και οργανωτών κοινωνικομορφωτικών δραστηριοτήτων,

- Να ενθαρρύνει την **ανάπτυξη της εκπαίδευσης εξ αποστάσεως**.

Ακόμη η Ένωση και τα κράτη μέλη ευνοούν την ανάπτυξη της συνεργασίας με «τρίτες χώρες» (χώρες μη μέλη) της Ένωσης και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς και ειδικότερα με το Συμβούλιο της Ευρώπης σε θέματα παιδείας.

Σε ό,τι αφορά στα μέσα με τα οποία η Ένωση προωθεί τους παραπάνω στόχους, η Συνθήκη ρητά διαλαμβάνει ότι το Συμβούλιο αποφασίζοντας με τη διαδικασία της συναπόφασης με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, θεσπίζει «δράσεις ενθάρρυνσης» χωρίς όμως να εναρμονίζει τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών. Η αναφορά αυτή είναι εξαιρετικά σημαντική τόσο από νομική όσο και από πολιτική άποψη καθώς πιστοποιεί τη «συνταγματική αδυναμία» της Ένωσης να αναπτύξει κοινή πολιτική στον τομέα της παιδείας.

Το ενδιαφέρον ωστόσο της Ε.Ε. για την εκπαίδευση και ειδικότερα για την πανεπιστημιακή εκπαίδευση ενισχύθηκε αποφασιστικά με την είσοδο στον εικοστό-πρώτο αιώνα. Τούτο οφείλεται σε σειρά παραγόντων και κυρίως στη διαπίστωση ότι στο παγκοσμιοποιημένο οικονομικό περιβάλλον η γνώση αποτέλεσε τον κρίσιμο προσδιοριστικό συντελεστή για τη βελτίωση της οικονομικής μεγέθυνσης, ανταγωνιστικότητας και τελικά συγκριτική θέση μίας περιοχής ή χώρας στη διεθνή κατανομή οικονομικών δραστηριοτήτων και δύναμης. Με άλλα λόγια, η Ευρωπαϊκή οικονομία προκειμένου να ανταγωνισθεί τις άλλες χώρες θα έπρεπε να μετεξελιχθεί σε «οικονομία της γνώσης». Τον στόχο αυτό έθεσε ουσιαστικά «η διαδικασία της Λισσαβώνας» η οποία αποφασίστηκε τον Μάρτιο του 2000 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Η δημιουργία ενός κοινού ευρωπαϊκού χώρου εκπαίδευσης συνιστά διαδικασία που αναπτύσσεται από τα ευρωπαϊκά κράτη ως διακυβερνητική μορφή συνεργασίας «έξω» από το θεσμικό πλαίσιο της Ένωσης, αλλά με την ενεργό συμμετοχή και συμπαράσταση της τελευταίας. Πρόκειται για τη «διαδικασία της Μπολόνιας» η οποία έθεσε σε κίνηση σειρά μεταρρυθμίσεων προκειμένου να καταστούν τα ετερογενή συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης «περισσότερο συμβατά μεταξύ τους και συγκρίσιμα, περισσότερο ανταγωνιστικά και ελκυστικά τόσο για τους Ευρωπαίους σπουδαστές, μελετητές και ερευνητές όσο και για τους ξένους, εκτός Ευρώπης.

Συμπερασματικά, το Ευρωπαϊκό πανεπιστήμιο ως θεσμός βρίσκεται αντιμέτωπο με προκλήσεις που απαιτούν απαντήσεις και προσαρμογές. Η αδράνεια και η άκαμπτη υπεράσπιση του παραδοσιακού ρόλου του πανεπιστημίου δε συνιστούν λύσεις σε ένα περιβάλλον ολοένα και βαθύτερης επικοινωνιακής ολοκλήρωσης όπου οι εκπαιδευτικές λειτουργίες έχουν διεθνείς αναφορές συγκρισιμότητας, απόδοσης λειτουργίας και ποιότητας. Όπως ορθά σημειώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «η Ευρώπη χρειάζεται μία νέα εταιρική σχέση ανάμεσα το κράτος και το πανεπιστήμιο που θα συνδυάζει την αυτονομία, την υπευθυνότητα και την αυτοδιοίκηση από τη μια μεριά και τη στρατηγική καθοδήγηση από την πολιτεία, το σταθερό μεσοπρόθεσμο πλαίσιο χρηματοδότησης που θα ενσωματώνει ένα δημιουργικό μείγμα δημόσιας και ιδιωτικής χρηματοδότησης και ουσιαστική λογοδοσία απέναντι στην κοινωνία». Την επιτακτική αυτή ανάγκη για προσαρμογή δεν μπορεί και δεν πρέπει να αποφύγει και το Ελληνικό πανεπιστήμιο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μελετώντας όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία και αποκομίζοντας μία σχετικά σαφή εκτίμηση της κατάστασης που επικρατεί στο ελληνικό πανεπιστήμιο, προβαίνουμε σε ορισμένες πολύ σημαντικές διαπιστώσεις. Κατ' αρχήν, αποτελεί γεγονός ότι οι φοιτητές διαθέτουν διευρυμένες ελευθερίες -στο πλαίσιο πάντοτε που το Σύνταγμα τις αναγνωρίζει-. Αυτό σημαίνει ότι -τουλάχιστον τυπικά- το σύνολο των ατόμων που φοιτούν στα ελληνικά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα απολαμβάνει ελευθερίες που δεν περιορίζουν σε καμία περίπτωση τη δράση και την κινητικότητά τους εντός των χώρων αυτών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εξασφάλιση της ανεπηρέαστης έκφρασης και διάδοσης των ιδεών εντός του χώρου του πανεπιστημίου γεγονός που εξυπηρετεί τον απώτερο σκοπό του, δηλαδή την πνευματική προαγωγή των μελών του, των φοιτητών.

Το πρόβλημα εντοπίζεται ακριβώς εκεί που σταματούν όλες αυτές οι -κατά τα άλλα- διευρυμένες ελευθερίες. Φαίνεται, λοιπόν, πως αντί τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας να εκμεταλλεύονται δημιουργικά τα δικαιώματα που τους έχει εξασφαλίσει το Σύνταγμα, αντιθέτως, παρατηρείται να εμποδίζουν πολλούς από τους «συγκοινωνούς» συναδέλφους τους να ασκήσουν την ιδιότητά τους ως φορείς των συνταγματικών αυτών δικαιωμάτων. Εκμεταλλεούμενοι κυρίως τη συμμετοχή τους στις πολιτικές παρατάξεις του πανεπιστημίου και χρησιμοποιώντας ως πρόσχημα την έγνοια τους για τα συμφέροντα του συνόλου των φοιτητών, παρεμποδίζουν την εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων που το ίδιο το Σύνταγμα θεσπίζει.

Το φαινόμενο αυτό παρατηρήθηκε πρόσφατα κατά τη διάρκεια των καταλήψεων ενόψει των μεταρρυθμίσεων που θέλησε να εισάγει η κυβέρνηση στον τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης. Αρκετοί από τους «συναδέλφους» μας εκμεταλλεύτηκαν την κατάσταση ώστε να εφαρμόσουν τη δική τους μορφή διαμαρτυρίας η οποία παραδόξως συνεπαγόταν το κλείσιμο της σχολής και την παύση των παραδόσεων για αρκετό χρονικό διάστημα. Σαν να μην έφτανε αυτό η αδυναμία των υπολοίπων να ανατρέψουν την κατάσταση, οδήγησε στις συνθήκες που όλοι βιώνουμε εδώ και αρκετό καιρό, δηλαδή σε παραδόσεις «express», σε πολλαπλές εξεταστικές περιόδους και γενικότερα σε ένα υποβαθμισμένο επίπεδο σπουδών που κάθε άλλο παρά «ακαδημαϊκό» μπορεί να θεωρηθεί.

Διαπιστώνουμε έτσι πως η εξασφάλιση ευρέων δικαιωμάτων δε συνεπάγεται πάντοτε την καλύτερη δυνατή λειτουργία ενός θεσμού, εν προκειμένω του πανεπιστημίου. Αντιθέτως, είναι δυνατό να οδηγήσει στην πλήρη αποδιοργάνωση και ασυδοσία εκ μέρους της μερίδας εκείνης που δεν αμελεί να δράζει την ευκαιρία για κωλυσιεργίες και καθυστερήσεις .

Οπωσδήποτε η αντίδραση πάντοτε θα εκφράζεται και ιδιαίτερα από ομάδες όπως οι φοιτητικές που αποτελούν τον πλέον ενεργό πληθυσμό μιας χώρας. Ωστόσο, η διεκδίκηση απέχει κατά πολύ από την κατάχρηση που δεν είναι τίποτε άλλο παρά η μη σύννομη προς τη ρήτρα της χρηστότητας εφαρμογή των συνταγματικών θεμελιωδών δικαιωμάτων. Κάθε φορέας δικαιώματος υποχρεούται να ασκεί το δικαίωμά του σεβόμενος και μη παρακωλύοντας την αντίστοιχη άσκηση εκ μέρους των υπολοίπων φορέων. Κι επειδή η συνειδητοποίηση αυτή αποτελεί έργο της παιδείας, επιστρέφουμε στην πρωταρχική μέριμνα της πολιτείας που οφείλει να είναι η οργάνωση, χρηματοδότηση και σωστή λειτουργία όλων των φορέων εκπαίδευσης και κυρίως των πανεπιστημίων. Μόνο στα πλαίσια της ομαλής λειτουργίας των ΑΕΙ μπορούν να εφαρμοσθούν τα δικαιώματα που κατοχυρώνει το Σύνταγμα για το σύνολο της πανεπιστημιακής κοινότητας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Πρωταρχική μέριμνα είναι ο προσδιορισμός της σπουδαιότητας της έννοιας της παιδείας και ο χαρακτηρισμός της ως θεμελιώδες συνταγματικό δικαίωμα. Η παιδεία, υποδιαιρούμενη σε βαθμίδες, περιλαμβάνει και την ανώτατη εκπαίδευση, στα πλαίσια της οποίας ασκούνται τα συνταγματικά δικαιώματα των φοιτητών.

Στην ελληνική επικράτεια, τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα χαρακτηρίζονται από αυτοδιοίκηση γεγονός που θέτει όρια στην κρατική παρέμβαση. Με αυτόν τον τρόπο κατοχυρώνεται η ακαδημαϊκή ελευθερία η οποία αποτελεί το σπουδαιότερο από τα δικαιώματα που απολαμβάνει το σύνολο της ακαδημαϊκής κοινότητας. Πέρα όμως από την ακαδημαϊκή ελευθερία, πλήθος δικαιωμάτων αναγνωρίζεται για τους φοιτητές στα πλαίσια της ιδιότητάς τους, όπως η αρχή της ίσης μεταχείρισης, η πολιτική ελευθερία, η ελευθερία επιστημονικής έρευνας κ.ά.

Παράλληλα προς τις ελευθερίες υφίστανται και περιορισμοί της δράσης των φοιτητών που προέρχονται είτε από το εσωτερικό είτε από το ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο –το οποίο και οφείλει να σέβεται η ελληνική νομοθεσία-.

Συμπερασματικά, οι φοιτητές στην Ελλάδα απολαμβάνουν ευρέα δικαιώματα, γεγονός που συμβάλλει στην πνευματική τους ανάπτυξη και που οπωσδήποτε εξυπηρετεί τους σκοπούς της ίδιας της παιδείας. Ωστόσο, η εφαρμογή των δικαιωμάτων αυτών οφείλει να είναι πάντοτε σύννομη προς τις ρήτρες της συνταγματικής νομιμότητας, της χρηστότητας και της κοινωνικότητας.

SUMMARY

Education is one of the most important elements of any democratic form of society. It is characterized as a fundamental constitutional right. One of the fields of education is provided by university. University students have rights that are consolidated by the Greek constitution.

University is based on the system of self-government and self-management. As a result the state cannot attempt any form of interference. Academic freedom, freedom of research and freedom of talking and dealing with politics are three of the most significant rights that university students have. However there are restrictions for their freedoms that are established by the interior or the European communal law.

To conclude, university students in Greece have many rights that allow them to promote their mind and expand their knowledge. However no one should forget that proper act of law has to be agreeable to the three major law clauses: legality, sociability and integrity.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- ΣτΕ 2788/1984 (Ο έλεγχος από το κράτος είναι ασυμβίβαστος προς την πλήρη αυτοδιοίκηση)
- ΣτΕ 3837/1986 (Συμμετοχή στις διοικήσεις των ΑΕΙ)
- ΣτΕ 1735/1987 (Ο εγγραφείς ως φοιτητής σε Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα διατηρεί την ιδιότητα ανεξαρτήτως του χρόνου μεταξύ εγγραφής και λήψεως πτυχίου)
- ΣτΕ 1735/1987 (Ο εγγραφείς ως φοιτητής σε Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα διατηρεί την ιδιότητα αν δεν έχει λάβει το πτυχίο του)
- ΣτΕ 1735/1987 (Δεν χάνεται η φοιτητική ιδιότητα μετά την πάροδο ορισμένου χρόνου από την εγγραφή)
- ΣτΕ 2923/1987 (Εκπροσώπηση φοιτητών στη γενική συνέλευση)
- ΣτΕ 3324/1988 (Συμμετοχή φοιτητών σε θέματα του πανεπιστημίου)
- ΣτΕ 3324/1988 (Όργανα διοικήσεως ΑΕΙ και συμμετοχή φοιτητών)
- ΣτΕ 3738/1988 (ΓΣ Τμήματος και συμμετοχή φοιτητών)
- ΣτΕ 3324/2000 (Μετεγγραφές φοιτητών Γιουγκοσλαβίας)

Περιλήψεις αποφάσεων

1.ΣτΕ 2786/1983, ΣτΕ 2788/1984 (Αυτοδιοίκηση)

Ο έλεγχος από το κράτος είναι ασυμβίβαστος προς την πλήρη αυτοδιοίκηση. Η εποπτεία ασκείται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και περιορίζεται στον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των οργάνων. Ουσιαστικός έλεγχος είναι ασυμβίβαστος προς την πλήρη αυτοδιοίκηση. Το άρθρο 16 του Συντάγματος εξασφαλίζει την πλήρη αυτοδιοίκηση των πανεπιστημίων

2.ΣτΕ 1731/1986 , ΣτΕ 3837/1986, ΣτΕ 3324/1988, ΣτΕ 3324/1988 ,ΣτΕ 3738/1988 (Συμμετοχή και εκπροσώπηση των φοιτητών)

Η ανάδειξη των εκπροσώπων των φοιτητών στα πανεπιστημιακά όργανα γίνεται για ετήσια θητεία από το φοιτητικό σύλλογο κάθε τμήματος (1268/1982). Μέλη του φοιτητικού συλλόγου μπορούν να είναι όλοι οι φοιτητές του τμήματος, εκτός από τους διαγραφέντες. Η εκλογή των τακτικών και αναπληρωματικών μελών του διοικητικού συμβουλίου του συλλόγου από τους φοιτητές του τμήματος ο καθορισμός από το Δ.Σ. των τακτικών και αναπληρωματικών εκπροσώπων των φοιτητών στη γενική συνέλευση του τμήματος και στο εκλεκτορικό σώμα που αναδεικνύει τον πρόεδρο τμήματος, τον κοσμήτορα και τις πρυτανικές αρχές, καθώς και στα άλλα πανεπιστημιακά όργανα, διενεργείται με το σύστημα της απλής αναλογικής.

3.ΣτΕ 2923/1987 (Εκπροσώπηση φοιτητών στη γενική συνέλευση)

Οι εκπρόσωποι των φοιτητών στη γενική συνέλευση του τμήματος , και σε κοινή συνεδρίαση με το εκλεκτορικό σώμα αποφασίζει για την εκλογή και εξέλιξη των μελών ΔΕΠ των ΑΕΙ Με το άρθρο 15 του ν.1268/1982, ρυθμίζεται το θέμα της εκλογής και εξελίξεως των μελών ΔΕΠ των ΑΕΙ. Η εκλογή του μέλους ΔΕΠ από εκλεκτορικό σώμα στο οποίο έλαβαν μέρος εκπρόσωποι των φοιτητών, που επελέγησαν από τη διοίκηση των ήδη λειτουργούντων φοιτητικών συλλόγων δεν είναι νόμιμη.

4.ΣτΕ 3324/2000 (Μετεγγραφές φοιτητών Γιουγκοσλαβίας)

Ακυρωτικές διαφορές. Δικαιοδοσία Συμβουλίου Επικρατείας (95 παρ. 2Σ) Ισότητα (4 παρ. 1Σ). Ελεύθερη ανάπτυξη προσωπικότητας - (5 παρ. 1Σ). Μεταφορά αρμοδιοτήτων από το ΣτΕ στα διοικητικά εφετεία - κρατείται παρόλα αυτά η διαφορά όταν έχουν ήδη εκδικαστεί παρόμοιες υποθέσεις ρύθμιση που θεσπίζει παρέκκλιση από το γενικό σύστημα πρόσβασης στην ανωτάτη εκπαίδευση, για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων ειδικών περιστάσεων που συνέτρεξαν σε ορισμένο τόπο και χρόνο, έχει όλως εξαιρετικό χαρακτήρα και δεν είναι καταρχήν επιτρεπτό να επεκτείνεται δια της δικαστικής οδού, είτε κατ' επίκληση της αρχής της ισότητας είτε με την συναγωγή γενικού κανόνα δικαίου, σε άλλες περιπτώσεις που δεν αντιμετώπισε ο νομοθέτης.

Ενδεικτικά αναφέρεται η εξής απόφαση:

ΣτΕ 3324/2000, Ολομέλεια (Μετεγγραφές φοιτητών Γιουγκοσλαβίας)

Πρόεδρος: Χρ. Γεραρής

Εισηγητής: Ν. Ντούβας, σύμβουλος

1. Ακυρωτικές διαφορές - Δικαιοδοσία Συμβουλίου Επικρατείας (95 παρ. 2Σ) - Ισότητα (4 παρ. 1Σ) - Ελεύθερη ανάπτυξη προσωπικότητας - (5 παρ. 1Σ). Μεταφορά αρμοδιοτήτων από το ΣτΕ στα διοικητικά εφετεία - κρατείται παρόλα αυτά η διαφορά όταν έχουν ήδη εκδικαστεί παρόμοιες υποθέσεις. Ρύθμιση νομοθετική που θεσπίζει παρέκκλιση από ένα γενικό σύστημα προσβάσεως στην ανώτατη εκπαίδευση για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων ειδικών περιστάσεων που συνέτρεξαν σε ορισμένο τόπο και χρόνο, έχει όλως εξαιρετικό χαρακτήρα και δεν είναι καταρχήν επιτρεπτό να επεκτείνεται δια της δικαστικής οδού, είτε κατ' επίκληση της αρχής της ισότητας είτε με την συναγωγή γενικού κανόνα δικαίου σε άλλες περιπτώσεις που δεν αντιμετώπισε ο νομοθέτης. Απορριπτική.
2. Επειδή, με την αίτηση αυτή, η οποία εισήχθη ενώπιον της Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας, λόγω μείζονος σημασίας, με τις από 22-3 και 19-4-2000 πράξεις του Προέδρου αυτού, ζητείται η ακύρωση της υπ' αριθ. 1086/3.1.2000 πράξεως του Προέδρου του Τμήματος Οδοντιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Με την απόφαση αυτή απορρίφθηκε η από 23.11.99 αίτηση του αιτούντος, φοιτητού του Τμήματος Οδοντιατρικής του Πανεπιστημίου του Βελιγραδίου της (Νέας) Γιουγκοσλαβίας, που είχε υποβληθεί, κατ' επίκληση του άρθρου 9 του ν. 2740/1999, για τη μετεγγραφή του στο Τμήμα Οδοντιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών.
3. Επειδή, με το άρθρ. 29 του ν. 2721/1999 (ΦΕΚ 112 Α) ορίζονται τα εξής: \1. Οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 1 του ν. 702/1977 (ΦΕΚ 268 Α') αντικαθίστανται ως εξής: 1. Στην αρμοδιότητα του τριμελούς διοικητικού εφετείου υπάγεται η εκδίκαση σε πρώτο βαθμό αιτήσεων ακυρώσεως ατομικών πράξεων διοικητικών αρχών, οι οποίες αφορούν: α) ... δ) την εφαρμογή της εκπαιδευτικής νομοθεσίας για τους μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές, υποτρόφους και μετεκπαιδευομένους, ε) ... 2. Εξακολουθούν να υπάγονται στην κατά πρώτο και τελευταίο βαθμό αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας αιτήσεις ακυρώσεως που αφορούν: α) ... δ) την εισαγωγή στην τροτοβάθμια εκπαίδευση και την αναγνώριση τίτλου σπουδών της αλλοδαπής. Κατά δε

το άρθρο 52 του ως άνω νόμου "Οι διατάξεις των άρθρων 29 έως και 31 και 33 έως και 37 του Δ' Κεφαλαίου καταλαμβάνουν και τις εκκρεμείς υποθέσεις και ισχύουν από 16.9.1999". Από τις ανωτέρω διατάξεις προκύπτει ότι οι υποθέσεις ακυρωτικής αρμοδιότητας που αναφέρονται στην εφαρμογή της εκπαιδευτικής νομοθεσίας μεταφέρονται, κατ' εφαρμογήν του άρθρ. 95 παρ. 3 του Συντάγματος, από 16-9-1999 για πρωτοβάθμια κρίση, στα διοικητικά εφετεία. Κατ' εξαίρεση παραμένουν στο Συμβούλιο της Επικρατείας οι υποθέσεις εισαγωγής υποψηφίων σπουδαστών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κατόπιν γενικών εισαγωγικών εξετάσεων, όπως τούτο προβλέπεται στα σχετικά νομοθετήματα (νόμος 1351/1983, 1771/1988 κ.λπ.), ήτοι οι υποθέσεις εισαγωγής κατόχων απολυτηρίου λυκείου κ.λπ. στο πρώτο έτος σπουδών των ΑΕΙ και λοιπών αναλόγου επιπέδου σχολών. Στην εξαίρεση όμως δεν περιλαμβάνονται και οι υποθέσεις μετεγγραφής σπουδαστών, οι οποίοι φοιτούν ήδη σε αλλοδαπά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Κατ' ακολουθίαν, η κρινόμενη αίτηση, η οποία κατατέθηκε μετά την 16.9.1999 και προσβάλλει πράξη αρνήσεως μετεγγραφής σπουδαστού αλλοδαπού πανεπιστημίου σε ελληνικό, επί τη βάσει των ειδικών περί μετεγγραφής σπουδαστών του Πανεπιστημίου της Πρίστινα διατάξεων του άρθρ. 9 του ν. 2740/1999, υπάγεται σε πρώτο βαθμό στο οικείο διοικητικό εφετείο, στο οποίο και θα έπρεπε να παραπεμφθεί. Ενόψει όμως του γεγονότος ότι όμοιες υποθέσεις έχουν εκδικαστεί στο ΣΤ' Τμήμα του Δικαστηρίου, το οποίο, αφού έκρινε αντιθέτως ως προς το ανωτέρω ζήτημα του αρμοδίου δικαστηρίου, παρέπεμψε τις υποθέσεις στην Ολομέλεια προς επίλυση ζητημάτων μείζονος σημασίας, κρίνεται ότι, λόγω των ειδικών συνθηκών, πρέπει να κρατηθεί η παρούσα υπόθεση και να εκδικαστεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 34 παρ. 1 τελευταίο εδάφιο του ν. 1968/1991 (ΦΕΚ 150 τ. Α'), το οποίο έχει εφαρμογή για όλες τις ακυρωτικές διαφορές που υπάγονται εκάστοτε από το νόμο σε πρώτο βαθμό στα διοικητικά δικαστήρια (ΣτΕ 3193/2000 Ολ.). Αν και, κατά τη γνώμη των Συμβούλων Π. Παραρά, Ι. Μαρή, Ν. Σακελλαρίου, Ι. Δαρζέντα, Δ. Πετρούλια, Ν. Ρόζου, Α. Ράντου, Δ. Μπριόλα, Γ. Παπαγεωργίου και Μ. Καραμανώφ, δεν γεννάται θέμα εφαρμογής της διατάξεως του άρθρ. 34 παρ. 1 τελευταίο εδάφιο του ν. 1968/1991, διότι αρμόδιο δικαστήριο προς εκδίκαση της προκειμένης υποθέσεως σε πρώτο και τελευταίο βαθμό είναι το Συμβούλιο της Επικρατείας. Και τούτο γιατί η ρηθείσα διάταξη του άρθρ. 29 του ν. 2721/1999, με τον όρο "εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση" εννοεί όχι μόνον την εισαγωγή στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας των κατόχων απολυτηρίου λυκείου διά της συμμετοχής τους στις ετήσιες γενικές εξετάσεις αλλά και την εισαγωγή στα αυτά ΑΕΙ φοιτητών αντιστοίχων ιδρυμάτων της αλλοδαπής, διά της ειδικής διαδικασίας της μετεγγραφής, η οποία προβλέπεται από το νόμο και συνίσταται στην κατ' έτος διενέργεια εξετάσεων για όλα τα ΑΕΙ της χώρας, δοθέντος ότι και διά των μετεγγραφών αυτών επιτυγχάνεται το πρώτον εισαγωγή στην ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση.

4. Επειδή η αρχή της ισότητας, την οποία καθιερώνει το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, αποτελεί νομικό κανόνα που επιβάλλει την ομοιόμορφη μεταχείριση των προσώπων που βρίσκονται κάτω από τις ίδιες ή παρόμοιες συνθήκες. Ο κανόνας αυτός δεσμεύει τα συντεταγμένα όργανα της Πολιτείας και ειδικότερα τόσο τον κοινό νομοθέτη κατά την ενάσκηση της λειτουργίας που αναθέτουν σ' αυτόν οι οικείες συνταγματικές διατάξεις, όσο και τη διοίκηση, όταν θεσπίζει μέτρα που έχουν κανονιστικό χαρακτήρα. Η παραβίαση της συνταγματικής αυτής αρχής ελέγχεται από τα δικαστήρια, ώστε να διασφαλίζεται η πραγμάτωση του κράτους δικαίου και η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του καθενός με ίσους όρους. Κατά το δικαστικό αυτό έλεγχο, που είναι έλεγχος ορίων, αναγνωρίζεται στον κοινό νομοθέτη ή την κατ' εξουσιοδότηση θεσμοθετούσα διοίκηση η ευχέρεια να ρυθμίσει με ενιαίο ή με διαφορετικό τρόπο τις ποικίλες προσωπικές ή πραγματικές καταστάσεις και σχέσεις,

λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες κοινωνικές, οικονομικές, επαγγελματικές ή άλλες συνθήκες που συνδέονται με κάθε μια από τις καταστάσεις ή σχέσεις αυτές και στηριζόμενος σε γενικά και αντικειμενικά κριτήρια, που βρίσκονται σε συνάφεια προς το αντικείμενο της ρύθμισης. Πρέπει όμως η επιλεγόμενη ρύθμιση να κινείται μέσα στα όρια που διαγράφονται από την αρχή της ισότητας και τα οποία αποκλείουν τόσο την έκδηλα άνιση μεταχείριση, είτε με τη μορφή της εισαγωγής καθαρά χαριστικού μέτρου ή προνομίου μη συνδεδεμένου προς αξιολογικά κριτήρια είτε με την μορφή της επιβολής αδικαιολόγητης επιβάρυνσης, όσο και την αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων ή την ενιαία μεταχείριση προσώπων που βρίσκονται κάτω από διαφορετικές συνθήκες με βάση όλως τυπικά ή συμπτωματικά ή άσχετα μεταξύ τους κριτήρια.

5. Επειδή ο νομοθέτης, οργανώνοντας την παροχή της ανωτάτης εκπαίδευσης, θεσπίζει με τους νόμους 1351/1984 (ΦΕΚ 56 Α) και 1771/1988 (ΦΕΚ 71 Α) σύστημα εισαγωγής στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα των αποφοίτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατόπιν εξετάσεων των υποψηφίων, ενώ, με τους νόμους 1865/1989 (ΦΕΚ 210 Α) και 1966/1991 (ΦΕΚ 147 Α), όπως ο τελευταίος αντικαταστάθηκε με τον ν. 2327/1995 (ΦΕΚ 156 Α), προβλέπει τη δυνατότητα μετεγγραφής σε ημεδαπά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα φοιτητών αλλοδαπών ιδρυμάτων, σε συγκεκριμένο εξάμηνο σπουδών, μέχρις ορισμένου ποσοστού και μόνον κατόπιν εξετάσεων. Το σύστημα αυτό προσβάσεως στην ανωτάτη εκπαίδευση, το οποίο στηρίζεται στις κατοχυρωμένες στο Σύνταγμα αρχές της ισότητας (άρθρο 4 παρ. 1), της ελεύθερης αναπτύξεως της προσωπικότητας και της επιστημονικής και επαγγελματικής σταδιοδρομίας εκάστου βάσει της προσωπικής του αξίας και ικανότητας (άρθρο 5 παρ. 1), εναρμονίζεται με τις προστατευτικές της παιδείας διατάξεις του άρθρου 16 του Συντάγματος, διότι οι τελευταίες αυτές διατάξεις, οι οποίες ανάγουν την παιδεία σε αποστολή του κράτους, επιβάλλουν στον κοινό νομοθέτη να εξασφαλίζει την είσοδο στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα προσώπων κεκτημένων τα αναγκαία εφόδια για την ενεργό παρακολούθηση της πρακτικής και θεωρητικής διδασκαλίας, δεδομένου ότι μόνον υπό τον όρο αυτό είναι δυνατή η επίτευξη της αποστολής των ανωτέρω ιδρυμάτων. Έτσι ρύθμιση που θεσπίζει παρέκκλιση από το ανωτέρω γενικό σύστημα προσβάσεως στην ανωτάτη εκπαίδευση, για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων ειδικών περιστάσεων που συνέτρεξαν σε ορισμένο τόπο και χρόνο, έχει όλως εξαιρετικό χαρακτήρα και δεν είναι καταρχήν επιτρεπτό να επεκτείνεται δια της δικαστικής οδού, είτε κατ' επίκληση της αρχής της ισότητας είτε με τη συναγωγή γενικού κανόνα δικαίου, σε άλλες περιπτώσεις που δεν αντιμετώπισε ο νομοθέτης.
6. Επειδή, το άρθρο 9 του ν. 2740/1999 (ΦΕΚ 186 Α) ορίζει τα εξής: 1. Οι Έλληνες φοιτητές, οι οποίοι κατά το ακαδημαϊκό έτος 1998-1999 φοιτούσαν στο Πανεπιστήμιο της Πρίστινας και έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς τουλάχιστον το 1ο έτος σπουδών, έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν μία μόνο φορά τη μετεγγραφή τους, χωρίς εξετάσεις και καθ' υπέρβαση του προβλεπόμενου από τις κείμενες διατάξεις ποσοστού μετεγγραφομένων, ύστερα από σχετική αίτησή τους, στο αντίστοιχο Τμήμα Ελληνικών Α.Ε.Ι. που επιθυμούν να μετεγγραφούν εκτός των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης. Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν αντίστοιχα Τμήματα σε Ελληνικά Α.Ε.Ι., εκτός των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης, η μετεγγραφή των ανωτέρω γίνεται σε Α.Ε.Ι. των ανωτέρω Νομών. 2. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη μετεγγραφή σε Ελληνικό Α.Ε.Ι. είναι η υποβολή αναλυτικού πιστοποιητικού σπουδών από το Ίδρυμα προέλευσης και όλων των λοιπών δικαιολογητικών που προβλέπονται από τις κείμενες διατάξεις περί μετεγγραφών από Α.Ε.Ι. του εξωτερικού. Αρμόδιες για τον έλεγχο της νομιμότητας και της πληρότητας των προσκομιζόμενων δικαιολογητικών είναι οι Γραμματείς των

οικείων Τμημάτων υποδοχής. 3. Η κατάταξη των μετεγγραφομένων σε έτος σπουδών γίνεται ύστερα από ειδικές κατατακτήριες εξετάσεις σε τρία μαθήματα, τα οποία καθορίζονται από το Διοικητικό Συμβούλιο του Τμήματος υποδοχής και διενεργούνται κατά τα προβλεπόμενα για τη διαδικασία κατατακτηρίων εξετάσεων για κατατάξεις πτυχιούχων Α.Ε.Ι. στα Ελληνικά Α.Ε.Ι. Εάν οι μετεγγραφόμενοι επιτύχουν και στα τρία εξεταζόμενα μαθήματα, κατατάσσονται στο ίδιο έτος σπουδών με αυτό στο οποίο ήδη φοιτούν στο Α.Ε.Ι. προέλευσης. Σε αντίθετη περίπτωση, η κατάταξή τους σε έτος σπουδών γίνεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Τμήματος υποδοχής, σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους στις ανωτέρω εξετάσεις. 4. Οι κατά τα ανωτέρω μετεγγραφόμενοι έχουν τη δυνατότητα κατοχύρωσης των μαθημάτων στα οποία έχουν εξεταστεί επιτυχώς στο Α.Ε.Ι. προέλευσης, ύστερα από εισήγηση των αρμόδιων μελών Δ.Ε.Π. του Τμήματος υποδοχής κατά περίπτωση, τα οποία διαπιστώνουν την αντιστοιχία τόσο των μαθημάτων αυτών όσο και του περιεχομένου τους με μαθήματα του προγράμματος σπουδών του Τμήματος υποδοχής. 5. Οι λεπτομέρειες εφαρμογής της παρούσας διάταξης καθορίζονται με απόφαση του Πρυτανικού Συμβουλίου του οικείου Α.Ε.Ι.

7. Επειδή με τις ανωτέρω διατάξεις εισάγεται εξαίρεση από το σύστημα της κατόπιν εξετάσεων προσβάσεως στην ανωτάτη εκπαίδευση με γενικό διαγωνισμό εισαγωγής ή μετεγγραφής και θεσπίζεται ειδική περίπτωση μετεγγραφής ελλήνων σπουδαστών αλλοδαπών ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε αντίστοιχα ελληνικά, χωρίς εξετάσεις και καθ' υπέρβαση ποσοστού μετεγγραφομένων, εφόσον οι μετεγγραφόμενοι φοιτούσαν κατά το συγκεκριμένο ακαδημαϊκό έτος 1998-99 στο Πανεπιστήμιο της Πρίστινα και είχαν ολοκληρώσει επιτυχώς τουλάχιστον το πρώτο έτος σπουδών τους. Για τη δικαιολόγηση της εξαιρετικής αυτής ρυθμίσεως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση της σχετικής τροπολογίας ότι "ενόψει της έκρυθμης καταστάσεως που επικρατεί στην Πρίστινα στην περιοχή του Κοσσυφοπεδίου και η οποία τείνει να προσλάβει ενδημικό χαρακτήρα, καθίσταται απαγορευτική η συνέχιση της παραμονής εκείν των ελλήνων που φοιτούν στο Πανεπιστήμιο της Πρίστινα". Όπως δε, περαιτέρω, προκύπτει από τα πρακτικά των συζητήσεων της Βουλής (Συνεδρίαση ΚΔ'-25 Αυγούστου 1999, σελ. 730 επ.), αποκλείσθηκε η λύση της μετεγγραφής όλων των φοιτητών από την Γιουγκοσλαβία, ενόψει της λήξεως του πολέμου στη χώρα αυτή αλλά και του μεγάλου αριθμού των ελλήνων φοιτητών σε πανεπιστήμια της Γιουγκοσλαβίας, οι πλείστοι των οποίων ήσαν φοιτητές Ιατρικής και Οδοντιατρικής, γεγονός που είχε ως συνέπεια την αδυναμία των αντίστοιχων τμημάτων των ελληνικών πανεπιστημίων να δεχθούν όλους τους ανωτέρω φοιτητές προς μετεγγραφή. Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, προκύπτει σαφώς ότι με τις διατάξεις του άρθρου 9 του ν. 2740/1999, ο νομοθέτης θέλησε να αντιμετωπίσει ειδικά και αποκλειστικά την περίπτωση των ελλήνων σπουδαστών της Πρίστινα, μετά από στάθμιση των γνωστών πολεμικών γεγονότων και της έκρυθμης κατάστασης που δημιουργήθηκε στην περιοχή του Κοσσυφοπεδίου. Η εξαιρετική αυτή νομοθετική ρύθμιση, που έχει περιορισμένη χρονική ισχύ, δεν μπορεί να έχει, κατά τα προεκτεθέντα, ανάλογη ή κατ' επέκταση εφαρμογή, κατ' επίκληση της συνταγματικής αρχής της ισότητας, σε περιπτώσεις σπουδαστών που φοιτούσαν σε πανεπιστήμια άλλων πόλεων της Γιουγκοσλαβίας, όπως του Βελιγραδίου, της Νis ή του Novisad, οι οποίες βρίσκονται εκτός της περιοχής του Κοσσυφοπεδίου, έστω και αν εκ των λαβόντων χώραν πολεμικών επιχειρήσεων και βομβαρδισμών της Γιουγκοσλαβίας δημιουργήθηκαν δυσμενείς συνθήκες διαβιώσεως και για τους κατοίκους των πόλεων αυτών. Μειοψήφησαν πέντε μέλη του Δικαστηρίου (οι Σύμβουλοι Ι. Μαρή, Ν. Σακελλαρίου, Σ. Χαραλάμπους, Γ. Παπαγεωργίου και Μ. Καραμανώφ), τα οποία έχουν τη γνώμη ότι το άρθρο 9 του ν. 2740/1999 θεσπίσθηκε, κατά την οικεία αιτιολογική έκθεση, "ενόψει της έκρυθμης κατάστασης που επικρατεί στην Πρίστινα και τείνει να

λάβει ενδημικό χαρακτήρα", αλλά όπως είναι παγκοίως γνωστό, κατά το χρόνο θεσπίσεως του νόμου αυτού, ήτοι τρεις μήνες μετά τη λήξη των βομβαρδισμών στη Νέα Γιουγκοσλαβία, η κατάσταση που επικρατούσε και στις λοιπές επαρχίες της χώρας αυτής ήταν εξίσου έκρυθμη, από την κρίσιμη άποψη της δυνατότητας διαβιώσεως ελλήνων σπουδαστών, σε σχέση με την κατάσταση που επικρατούσε στην Πρίστινα, από ορισμένες μάλιστα απόψεις οι συνθήκες διαβιώσεως ήσαν ακόμη επισφαλέστερες (διεθνής οικονομικός αποκλεισμός, έλλειψη στοιχειωδών βιοτικών αγαθών, αδυναμία ανασυγκροτήσεως της κατεστραμμένης υποδομής της χώρας, μόλυνση του Δούναβη και άλλων υδατινών πόρων από τοξικές ουσίες). Συντρέχουν, επομένως, στην προκειμένη περίπτωση, οι ίδιες πραγματικές συνθήκες με εκείνες που υπαγόρευαν στο νομοθέτη τη θέσπιση της ευνοϊκής ρυθμίσεως του άρθρ. 9 του ν. 2740/1999 για τους σπουδαστές της Πρίστινα. Για το λόγο αυτό η ρύθμιση αδικαιολογήτως περιορίζει τη δυνατότητα μετεγγραφής μόνο στους ανωτέρω σπουδαστές, αποκλείοντας από τη δυνατότητα αυτή τους έλληνες σπουδαστές των πανεπιστημίων άλλων πόλεων της Νέας Γιουγκοσλαβίας. Συνεπώς, κατά τη μειοψηφούσα γνώμη, το άρθρο 9 ν. 2740/1999, στο βαθμό που αποκλείει από την ευνοϊκή ρύθμιση την τελευταία αυτήν κατηγορία ελλήνων σπουδαστών, η οποία τελεί υπό τις αυτές συνθήκες με την πρώτη, αντίκειται στην καθιερωμένη από το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας, προς άρση δε της αντισυνταγματικότητας αυτής πρέπει η εν λόγω ειδική ρύθμιση να τύχει ανάλογης εφαρμογής και επί της ανωτέρω αποκλεισθείσης κατηγορίας προσώπων.

8. Επειδή, εν προκειμένω, το αίτημα του αιτούντος, φοιτητού του Τμήματος Οδοντιατρικής του Πανεπιστημίου του Βελιγραδίου της (Νέας) Γιουγκοσλαβίας για μετεγγραφή του στο αντίστοιχο Τμήμα Οδοντιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρ. 9 του ν. 2740/1999, απορρίφθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση του Πανεπιστημίου Αθηνών, με την αιτιολογία ότι η ως άνω διάταξη περιορίζει την δυνατότητα μετεγγραφής μόνο στους προερχόμενους από ο πανεπιστήμιο της Πρίστινα φοιτητές. Κατά της προσβαλλομένης πράξεως ο αιτών προβάλλει, με την υπό κρίση αίτηση ακυρώσεως, ότι κατά παράβαση της συνταγματικής αρχής της ισότητας, το ως άνω άρθρο 9 του ν. 2740/1999 εξήρσε αδικαιολογήτως την περίπτωσή του, αν και συντρέχουν οι ίδιες συνθήκες που υπαγόρευαν την θέσπιση της ως άνω διατάξεως. Ο λόγος όμως αυτός ακυρώσεως περί παραβάσεως της συνταγματικής αρχής περί ίσης μεταχειρίσεως, πρέπει να απορριφθεί, ως αβάσιμος, διότι, κατά τα προδιαληφθέντα, η εξαιρετική ρύθμιση του άρθρου 9 του ν. 2740/1999 αφορά αποκλειστικώς και μόνον τους φοιτητές του Πανεπιστημίου της Πρίστινα του Κοσσυφοπεδίου και δεν δύναται να τύχει ανάλογης εφαρμογής ή να επεκταθεί και σε περιπτώσεις ελλήνων σπουδαστών πανεπιστημίων άλλων πόλεων της Γιουγκοσλαβίας. Συνεπώς, νομίμως, εν προκειμένω, το καθ' ού η αίτηση Πανεπιστήμιο Αθηνών, με την προσβαλλόμενη πράξη, αρνήθηκε την μετεγγραφή του αιτούντος και πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη η υπό κρίση αίτηση ακυρώσεως.

Σημείωμα

Το ζήτημα της επεκτατικής εφαρμογής ευνοϊκών διατάξεων νόμου με βάση την αρχή της ισότητας εξακολουθεί να ταλανίζει τη νομολογία. Πολύ συχνά, τα δικαστήρια προβαίνουν σε παρόμοια επέκταση ειδικών ρυθμίσεων σε άλλες κατηγορίες περιπτώσεων, δοκιμάζοντας ορισμένες φορές τα συνταγματικά όρια που επιβάλλουν συνταγματικές αρχές όπως είναι αυτή της διάκρισης των εξουσιών (βλ. σχετικά Απ. Παπακωνσταντίνου, Η επεκτατική εφαρμογή ευνοϊκών διατάξεων νόμου με βάση την αρχή της ισότητας. Παρατηρήσεις στις ΑΠ 13/1996 (Ολ.), 21/1997 (Ολ.), 1341/1996 και 431/1997, ΤοΣ 1998, σ. 548 επ. και τις εκεί παραπομπές σε βιβλιογραφία και νομολογία). Η νομολογιακή αυτή τάση, ωστόσο, φαίνεται ότι έχει αρχίσει σταδιακά να ανατρέπεται. Τα δικαστήρια εμφανίζουν, το τελευταίο ιδίως χρονικό διάστημα, μεγαλύτερη αυτοσυγκράτηση ως προς την προαναφερόμενη επέκταση νομοθετικών διατάξεων. Χαρακτηριστικό δείγμα αποτελεί η σχολιαζόμενη απόφαση της Ολομέλειας του ανώτατου διοικητικού δικαστηρίου, η οποία κλήθηκε να κρίνει αίτηση ακυρώσεως που υπέβαλαν φοιτητές Σχολών της τ. Γιουγκοσλαβίας, με την οποία ζητούσαν τη μεταγραφή τους σε ημεδαπά ΑΕΙ, επικαλούμενοι παλαιότερη διάταξη νόμου που αφορούσε άλλη περίπτωση μεταγραφής φοιτητών του εξωτερικού. Το Δικαστήριο θεμελίωσε το σκεπτικό της σχολιαζόμενης απόφασης στην κρίση του ότι ρύθμιση που θεσπίζει παρέκκλιση από το γενικό σύστημα πρόσβασης στην ανωτάτη εκπαίδευση, για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων ειδικών περιστάσεων που συνέτρεξαν σε ορισμένο τόπο και χρόνο, έχει όλως εξαιρετικό χαρακτήρα και δεν είναι καταρχήν επιτρεπτό να επεκτείνεται δια της δικαστικής οδού, είτε κατ' επίκληση της αρχής της ισότητας είτε με την συναγωγή γενικού κανόνα δικαίου, σε άλλες περιπτώσεις που δεν αντιμετώπισε ο νομοθέτης. Με βάση την τελευταία αυτή παραδοχή, η Ολομέλεια του Σ.τ.Ε. αρνήθηκε να επεκτείνει ειδικές διατάξεις του νόμου (κατ' ανάλογη ή κατ' επέκταση εφαρμογή) σε λοιπές περιπτώσεις φοιτητών που φοιτούσαν σε άλλες πόλεις της Γιουγκοσλαβίας.

Η προαναφερθείσα, πάντως, σταδιακή αναστροφή της νομολογιακής τάσης δεν έχει ακόμη αποκρυσταλλωθεί. Είναι, έτσι, ενδεικτικό ότι το ΣΤ' Τμήμα του Δικαστηρίου, το οποίο παρέπεμψε τις σχετικές υποθέσεις των μεταγραφών από τα ΑΕΙ της Γιουγκοσλαβίας στην Ολομέλεια, είχε κρίνει, αντίθετα, βασιζόμενο στην αντίληψη ότι χτο δικαστήριο οφείλει, εάν διαπιστώσει παράβαση της αρχής της ισότητας εκ του ότι ο νομοθέτης απέκλεισε ανεπίτρεπτα από ειδική ρύθμιση πρόσωπα, ανήκοντα μεν σε άλλη κατηγορία, τελούντα όμως υπό τις αυτές ή παρόμοιες συνθήκες, να προβεί σε επέκταση της εφαρμογής της ειδικής ρυθμίσεως και στην κατηγορία των προσώπων που έχουν αποκλεισθεί της εν λόγω ειδικής ρυθμίσεως (βλ. Σ.τ.Ε. 1156/2000, δημοσ. σε ΤοΣ 2000, σ. 927 επ.) Δεν πρέπει, άλλωστε, να παραβλεφθεί ότι ακόμη κι αυτή η σχολιαζόμενη απόφαση της Ολομέλειας συνοδεύεται από μειοψηφία 5 μελών του Δικαστηρίου (συμβούλων). Η αναστροφή, ωστόσο, της ανωτέρω νομολογιακής τάσης φαίνεται σταδιακά να εμπεδώνεται και, μάλιστα, όχι μόνο στο Σ.τ.Ε. αλλά και στο ανώτατο πολιτικό δικαστήριο της Χώρας, όπου επίσης τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για την επεκτατική εφαρμογή νομοθετικών διατάξεων, κατά τον συναφή έλεγχο με βάση την αρχή της ισότητας, καθίστανται αυστηρότερα και δυσχερέστερα (βλ. π.χ. ΑΠ 9/1999 [Ολομ.] και 1183/1999, δημοσιευμένες σε ΤοΣ 1999, σ. 921 επ., με παρατηρήσεις Απ. Παπακωνσταντίνου).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δημητρόπουλος Ανδρέας, Συνταγματικά δικαιώματα , γενικό μέρος, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2005, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Δημητρόπουλος Ανδρέας, Συνταγματικά δικαιώματα, ειδικό μέρος, παραδόσεις συνταγματικού δικαίου τομ.ιι ημ.β. , 2005, Αθήνα

Δημητρόπουλος Ανδρέας, Τα αμυντικά δικαιώματα του ανθρώπου και η μεταβολή της έννομης τάξης, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1981, Αθήνα-Κομοτηνή

Π. Δ. Δαγτόγλου, Ατομικά δικαιώματα, Α', εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα

Ζούμα Ευάγγελου, Παγκάκη Γρηγορίου, Συλλογή νομοθεσίας για τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, Ν.2083/92, Ν.1268/82,1992, Αλεξανδρούπολη

Κουτσουμάρης Γεώργιος, Το πρόβλημα της ανώτατης παιδείας, 1981, Αθήνα

Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη Κατερίνα, Δημόσιο διεθνές δίκαιο : (Το άτομο στο διεθνές δίκαιο. Διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων),1984, Αθήνα

Μάνεση Α, Μαρωνίτη Δ, Πάνου Σ, Τατάκη Β, Τσάτσου Δ, Φατούρου Δ, Φράγκου Χ, Για μια δημοκρατική παιδεία, εκδόσεις Παπαζήσης

Μιχόπουλος Αναστάσιος Β, Οι Πρόσφατες εξελίξεις των νομοθετικών και διοικητικών ρυθμίσεων για την ανώτατη παιδεία στην Ελλάδα, 1990, Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης

Πανούση Γιάννη, Πανεπιστήμιο καθηγητές και φοιτητές, εκδόσεις Αντ. Ν.Σάκκουλα, 1989, Αθήνα-Κομοτηνή

Πανούση Γιάννη, Κλάδη Διονύση, Ο νόμος πλαίσιο για τη δομή και λειτουργία των Α.Ε.Ι. , εκδόσεις Αντ. Ν.Σάκκουλα, 1998, Αθήνα-Κομοτηνή

Σκουρής Βασίλειος, Δίκαιο της Παιδείας, εκδόσεις Σάκκουλας,1988, Θεσσαλονίκη

Παπαθανασόπουλος Στ., Αρμενάκης Αντ., Επιθεώρηση κοινωνικών ερευνών (The Greek review of Social research), περιοδικό 108-109, Β' – Γ', 2002, έκδοση Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών

Μαραβέγκας Ναπολέον, Η επιστημονική έρευνα στην Ελλάδα, Κουτσιμπού Ελένη, Οργάνωση ΑΕΙ, Ιωακειμίδης Παναγιώτης, Το Πανεπιστήμιο στην Ε.Ε., Σκανδάλης Νικόλαος, Ανώτατη Εκπαίδευση και οι ρυθμίσεις της Ε.Ε., Μεταρρύθμιση στην Ανώτατη Εκπαίδευση, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα

INTERNET

http://europa.eu.int/abc/12lessons/index9_el.htm

http://ta-nea.dolnet.gr/print_article.php?e=A&f=18354&m=N19&aa=1

www.kethi.gr/greek/ekpaidefsi/NOMIKO_PLAISIO.htm

<http://www.eetem.com/epikaira.htm>

genesis.ee.auth.gr/SITE_AUTH_UNIVERSITY/SITE_EDEPARTMENT/main/greek/ugeiono_mikosodigos.htm